

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETO
INFORMATIKOS IR STATISTIKOS KATEDRA

Viešojo administravimo fakulteto
Elektroninės valdžios administravimo magistrantūros
neakivaizdinių studijų grupės EVAmn4-01 studentės
Auksės Rudauskaitės

E.ŠVIETIMO PASLAUGOS SKATINANT SOCIALINĘ RAIDĄ
KAIŠIADORIŲ RAJONE

Magistrantūros baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Prof. dr. A. Augustinaitis

Vilnius, 2005

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. ELEKTRONINIO ŠVIETIMO ATSIKIRADIMO PRIELAIKOS, RAIDA, TEORINIS PAGRINDIMAS.....	5
1.1. E.švietimas kaip priemonė skatinant socialinę raidą – užsienio šalių patirtis(e.švietimas Europos kontekste).....	5
1.2. Elektroninio švietimo atsiradimo prielaidos ir raida	11
1.3. Elektroninio švietimo raidos šiuolaikinės raidos tendencijos, reglamentuojantys teisės aktai.....	12
1.4. Besimokanti visuomenė.....	14
1.5. Mokymasis visą gyvenimą, pagrindinės problemos, perspektyvos	18
1.6. ES fondai remiantys elektroninio švietimo plėtrą skatinant socialinę raidą.....	19
2. ELEKTRONINIO ŠVIETIMO ĮTAKA SOCIALINEI RAIDAI.....	22
2.1. Žmogaus socialinės raidos apibrėžimas	22
2.2. E.Švietimo įtaka atskiroms socialinėms grupėms	24
2.3. Skurdo ir socialinės atskirties Kaišiadorių rajone analizė	27
2.4. Švietimo sistema Kaišiadorių rajone – situacijos analizė.....	29
3. ELEKTRONINIS ŠVIETIMAS KAIŠIADORIŲ RAJONE, DABARTIS IR PERSPEKTYVOS, JO ĮTAKA RAJONO SOCIALINEI RAIDAI.....	32
3.1. Kaišiadorių rajone teikiamų gyventojams e.švietimo paslaugų poreikio tyrimas	32
3.2. E.švietimo paslaugų teikimo plėtros galimybės Kaišiadorių rajone	45
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	54
SANTRAUKA.....	57
SUMMARY	58
PRIEDAI	59
2 priedas	61

IVADAS

Dažnai švietimas suprantamas kaip esminis socialinės pažangos faktorius. Europos veiksmų plane didelis dėmesys skiriamas e.švietimo paslaugų teikimui įvairioms žmonių grupėms bei įvairiais laikotarpiais. Lietuvoje kaip ir visose Europos Sąjungos valstybėse įsigali e.paslaugos, jų pagalba siekiama užtikrinti valstybės valdymo institucijų veiklos efektyvumą, ekonominę augimą bei visuomenės raidą. Tačiau sparčiai plėtojantis šioms naujovėms ne visi regionai gali vienodai vystytis, prisitaikyti prie inovacijų. Tad atlikus teikiamų e.švietimo paslaugų analizę Kaišiadorių rajone, galima šį rajoną priskirti prie atsiliekančių. Remiantis Kaišiadorių rajono darbo biržos, Socialinės paramos skyriaus, Švietimo ir kultūros skyriaus duomenimis, rajone vis labiau ryškėja visuomenės susiskaldymas, kuris pasireiškia nedarbo didėjimu, nusikalstamo didėjimu, iniciatyvos mažėjimu kultūrinėje srityje, ir pan.

Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme skelbiama, kad „Švietimas – prioritetinga valstybės remiama Lietuvos Respublikos raidos sritis. Švietimas lemia krašto kultūrinę, socialinę bei ekonominę pažangą, stiprina žmonių ir tautų solidarumą, toleranciją, bendradarbiavimą“. Taigi švietimas yra itin vertinamas – jis lemia visuomenės kompetenciją, jos vertybines orientacijas ir veikia visą valstybės arba atskiro regiono gyvenimą. Informacinės komunikacinės technologijos (IKT) atveria naujas galimybes gauti bei skleisti informaciją, bendrauti, išsakyti savo nuomonę ir aktyviai dalyvauti visuomeniniame bei politiniame gyvenime. Nuo sugebėjimo naudoti šiuolaikines informacines ir komunikacines priemones, gauti, apdoroti bei skleisti informaciją priklausys piliečio galimybės dalyvauti įvairių pasaulio ir krašto socialinių bei politinių bendruomenių veikloje, daryti įtaką visuomenės raidai.

Išplėtus e.švietimo paslaugų teikimą Kaišiadorių rajone, būtų galima išvengti visuomenės susiskaldymo, piliečiai aktyviau dalyvautų rajono visuomeninėje veikloje, spartėtų rajono vystymasis.

Darbo tikslas – išanalizuoti teikiamų e.švietimo paslaugų daromą įtaką socialinei raidai savivaldos lygmenyje.

Tyrimo objektas – e.švietimo paslaugos teikiamos Kaišiadorių rajone.

Tyrimo dalykas – Kaišiadorių rajone teikiamų e.švietimo paslaugų įtaka socialinei raidai.

Uždaviniai:

1. Apibrėžti e.švietimo sąvoką, raidos tendencijas.
2. Išanalizuoti, kokios e.švietimo paslaugos teikiamos ar gali būti teikiamos gyventojams Europos valstybėse, Lietuvoje.
3. Nustatyti kaip e.švietimas veikia socialinius santykius šiuolaikinėje visuomenėje.

4. Atlikti Kaišiadorių rajono gyventojams teikiamų e.švietimo paslaugų poreikio analizę.
5. Pateikti siūlymus kaip būtų galima tobulinti, vystyti ir plėsti e.švietimo paslaugų teikimą Kaišiadorių rajone, skatinant socialinę raidą.

Šiuo darbu siekiama parodyti, kokie faktoriai lėmė e.švietimo atsiradimą, jo plėtrą Europoje, Lietuvoje bei atskirame regione. Pasirinktas bei darbe nagrinėjamas Kaišiadorių rajonas, svarbus tuo, jog, rajono geografinė padėtis yra labai patogi, tačiau e.valdžios, e.demokratijos, e.švietimo, ir pan. srityje yra vienas iš atsiliekančių. Rajono socialinė struktūra, ekonominė padėtis yra tokia, kaip rajonų nutolusių nuo didžiųjų miestų.

Pirmoje dalyje apžvelgiami Europos pasiekimai e.švietimo srityje, e.švietimo raidos etapai Lietuvoje bei plėtros perspektyvos. Analizuojamos galimybės plėsti e.švietimo paslaugų spektrą, atskiruose regionuose, remiantis tokių užsienio šalių patirtimi kaip, Suomija, Italija. Šių šalių patirtis įrodo, jog viena iš galimybių plėtoti e.švietimą yra Europos Sąjungos (ES) teikiama parama., tad darbe apžvelgiami ES fondai, kaip priemonės, metodai pagreitinanti e.švietimo raidą. Šioje dalyje remiamasi ES priimtais teisės aktais e.švietimo srityje, Lietuvos teisės aktais, teorijomis bei idėjomis iškeltomis M.Castells, L.Telksnio bei kitų autorių, kurie akcentuoja, kad e.švietimas gali tapti varomųjų jėgų socialinėje srityje ir tai yra toks tinklas, kuris apima visas sritis, tiek ekonominę, tiek socialinę, kultūrinę, tiek asmens raidą. Ypatingas dėmesys skirtas vienai iš pirmaujančių ES šalių narių, tai yra Suomija, nagrinėjama, jos strategija švietimo srityje bei pasiekimai.

Antroje dalyje nagrinėjama, kas yra socialinė raida, socialinės raidos priežastys, tempai. Apžvelgiama Kaišiadorių rajono socialinė padėtis, visuomenės susiskirstymas bei švietimo įtaka rajono socialinei raidai.

Trečioje dalyje, pateikti apklausos rezultatai bei apibendrinimai. Čia labiausiai atspindi rajono gyventojų poreikiai e.švietimo srityje. Išryškėja pagrindinės problemos, stabdančios e.švietimo paslaugų teikimo plėtrą. Šių rezultatų dėka galima daryti išvadas ir teikti pasiūlymus, kaip galima plėtoti e.švietimo paslaugų teikimą, siekiant pagerinti rajono socialinę padėtį, išvengti tokių reiškinių kaip „protų nutekėjimas“, rajono senėjimas, kompiuterinis neraštingumas ir pan. Kaišiadorių rajono socialinei struktūrai apibūdinti, e.švietimo būklei įvertinti bei apžvelgti plėtros galimybes naudojamos lentelės bei grafikai, kurie geriausiai atspindi rajone esančią situaciją, gyventojų poreikius.

Tyrimo metodai: loginės analizės ir sintezės, grafinio vaizdavimo, anketinės apklausos ir kiti metodai.

1. ELEKTRONINIO ŠVIETIMO ATSIKRAIDIMO PRIELAIDOS, RAIDA, TEORINIS PAGRINDIMAS

1.1. E.švietimas kaip priemonė skatinant socialinę raidą – užsienio šalių patirtis (e.švietimas Europos kontekste)

Pagal eEurope iniciatyvą - švietimas yra esminis ekonominės ir socialinės pažangos faktorius. Jis apsprendžia ir lygias galimybes visuomenėje. Tai ypač svarbu mokymosi visą gyvenimą kontekste. Visų šių procesų pradžia mokykloje. Jau anksčiau buvo deklaruotas ES siekis prijungti visas mokyklas prie tinklų iki 2002 m. eEurope iniciatyvos tikslas – toliau stiprinti šį procesą, o kompiuterinį raštingumą suteikti visiems Europos jauniems žmonėms kaip bazines žinias.

Europoje susiklostė samprata, jog būtina skatinti naudotis IKT visuose švietimo, mokymo ir žmogiškųjų resursų plėtros etapuose atsižvelgiant į specifinius asmenų su negalia, jautrių ir pažeidžiamų grupių poreikius [27]. Visų žmonių gebėjimas pasiekti ir teikti informaciją, idėjas ir žinias yra visaapimančios informacinės visuomenės esmė.

Visa tai susiję su šiomis trimis sritimis: interneto ir multimedia resursų įsisavinimu, šių resursų panaudojimu mokymuisi ir naujų įgūdžių įsisavinimui, naujų žinių įsisavinimas tokiose srityse, kaip bendras darbas, kūrybiškumas, adaptyvumas, tarpkultūrinė komunikacija bei problemų sprendimas.

Švietimo sistema sukuria palankią aplinką moksleiviams ir mokytojams ir naujos technologijos turi būti maksimaliai šiems procesams naudojamos. Svarbiausia du dalykai: technologinė bazė (įranga, prieiga, turinys ir paslaugos) ir tai, kaip visa tai naudojama.

Svarbiausi eLearning Programme [27] uždaviniai iki 2001 m. pabaigos: visos mokyklos turi turėti prieigą prie interneto ir multimedia resursų; visi mokytojai ir moksleiviai turi turėti galimybę naudotis www aplinkoje esančia informacija ir mokymo resursais; visi paaugliai ir jaunuoliai, taip pat ir iš nepasiturinčių sluoksnių, turi turėti galimybę dirbti su internetu ir multimedia resursais atviruose (viešuose) centruose.

Svarbiausi uždaviniai iki 2002 m. pabaigos [27]. Visi mokytojai turi būti individualiai aprūpinti ir apmokyti naudoti internetą ir multimedia resursus; visi moksleiviai turi turėti savo klasėse prieigą prie greitaieigio interneto ir multimedia resursų.

Svarbiausi uždaviniai iki 2003 m. pabaigos [27]: visi moksleiviai iki mokyklos baigimo turi įgyti pakankamą kompiuterinio raštingumo lygį.

Atskiros šalys narės tobulina savo akademinis tinklus, bet jų tarpusavio sujungimo lygis ES gerokai skirtingas. Tai trukdo bendraeuropiniam bendradarbiavimui ir vartotojai negali pilnai išnaudoti skaitmeninių komunikacijų potencialo.

Panaudojant tinklo galimybes galima toliau plėtoti naują kryptį mokymuisi ir kvalifikacijos kėlimui – eMokymasis (eEducation), iš esmės virtualų universitetą. Greita interneto prieiga taip pat reikalinga moksliniuose tyrimuose ir sudaro galimybę toliau plėtoti naują šio darbo kryptį (ir formą), vykdant mokslinius tyrimus – eTyrimai (eResearch).

Svarbiausi uždaviniai iki 2000 m. pabaigos: turėtų būti atnaujinta interneto infrastruktūra Europos tyrinėtojų ir studentams. Papildomai turėtų būti išplėtos paslaugos ir taikymai studijoms (mokymui) ir moksliniams tyrimams.

Svarbiausi uždaviniai iki 2001 m. pabaigos: mažiausiai vienas šalies universitetas ir viena mokslinio tyrimo institucija turėtų turėti Universitetinio miestelio lokalinį tinklą, užtikrinantį multimedia komunikacijas [24]. Tai turėtų būti greitai išplėta į visus universitetus, tyrimo institucijas, aukštąsias mokyklas, kitas profesinio kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo organizacijas; visi Europos studentai turi turėti galimybę per tinklą prisijungti prie multimedia paskaitų iš virtualaus Europos universitetų miestelių tinklo, kuris jungia bent po vieną universitetą ar distancinio mokymo instituciją ar kvalifikacijos kėlimo centrą kiekvienoje ES šalyje narėje.

Skaitmeninių technologijų plėtra suteikia plačias galimybes panaikinti įvairias kliūtis neįgaliesiems – socialines ekonomines, geografines, kultūrinės, laiko ir kt. Lengvai prieinamos technologijos, kurios pritaikytos neįgaliųjų specifiniams poreikiams, įgalintų juos lygiais pagrindais dalyvauti socialiniame gyvenime ir darbinėje veikloje [24]. Pagrindinis iššūkis - sumažinti atotrūkį tarp technologijų ir šios grupės žmonių poreikių.

Būtina pagerinti jų mokymosi ir kvalifikacijos kėlimo galimybes ir užtikrinti pilnutinį žmonių su negalia dalyvavimą visuomenės gyvenime.

Svarbiausi uždaviniai iki 2002 m. pabaigos: Komisija remis specializuotų centrų (bent po vieną šalyse narėse) tinklo sukūrimą. Juose bus rengiami mokymo planų moduliai mokyti dizainerius ir inžinierius.

Dalinimasis žiniomis ir jų stiprinimas pasaulio lygmeniu plėtos labai gali tapti dar stipresnis pašalinus trukdžius vienodai prieigai prie informacijos ekonominės, socialinės, politinės, sveikatos apsaugos, kultūros, švietimo ir mokslinės veiklos srityse bei palengvinus prieigą prie visai visuomenei priklausančios informacijos, o taip pat ir siūlant universalią pagalbinių technologijų konstrukciją ir jų panaudojimą.

Gausi visai visuomenei priklausanti informacija yra būtinas informacinės visuomenės plėtos elementas, teikiantis įvairiapusę naudą; pavyzdžiui, atsiranda išsilavinusi visuomenė, naujos darbo vietos, inovacijos, verslo galimybės ir mokslo pažanga. Visai visuomenei priklausanti informacija turi būti lengvai prieinama, kad padėtų informacinei visuomenei ir kad ji būtų apsaugota nuo neteisėto pasisavinimo. Viešosios įstaigos, pavyzdžiui, bibliotekos ir

archyvai, muziejai, kultūros vertybių kolekcijos ir kiti bendruomenėse esantys prieigos taškai turi būti stiprinami siekiant išsaugoti dokumentaciją ir nemokamą bei vienodą prieigą prie informacijos.

Siekama skatinti visuotinę prieigą prie mokslo žinių, visiems suteikiant vienodas galimybes jomis naudotis ir kurti bei skleisti mokslinę ir techninę informaciją, ir pat taip skatinti iniciatyvas atvirą prieigą prie mokslinių publikacijų.

Kiekvienas žmogus turi turėti galimybę įgyti būtinų įgūdžių ir žinių, kad galėtų suprasti informacinės visuomenės ir žinių ekonomikos teikiamą naudą, aktyviai joje dalyvauti ir visaverčiai ja pasinaudoti [3]. Raštingumas ir visuotinis pradinis mokymas yra svarbiausi dalykai kuriant visaapimančią informacinę visuomenę ypatingą dėmesį kreipiant į specifinius gyventojų poreikius. Atsižvelgiant į visuose lygiuose reikalingų IKT ir informacijos srityje dirbančių specialistų įvairovę, institucinių gebėjimų ugdymui turi būti skiriamas ypatingas dėmesys.

Tęstinis bei suaugusiųjų mokymas, perkvalifikavimas, mokymasis visą gyvenimą, nuotolinis mokymasis ir kitos ypatingos paslaugos kaip telemedicina gali iš esmės labai padėti žmonėms įsidarbinti ir gauti naudos iš naujų galimybių, kurias siūlo IKT tradiciniams darbams, savarankiškai dirbantiems ir naujoms profesijoms. Informuotumas apie IKT ir kompiuterinis raštingumas šiuo požiūriu yra pagrindinis dalykas.

Informacijos kūrėjai, leidėjai ir rengėjai, taip pat mokytojai, instruktoriai, archyvarai, bibliotekininkai ir besimokantieji turi aktyviai dalyvauti propaguodami informacinę visuomenę, ypač mažiausiai išsivysčiusiose šalyse.

Siekiant tolygios informacinės visuomenės plėtros būtina tobulinti nacionalinius pajėgumus atliekant IKT tyrimus bei plėtojant IKT. Be to labai svarbu kurti partnerystę, ypač išsivysčiusių ir besivystančių šalių partnerystę, kuri apimtų mokslinius tyrinėjimus ir plėtrą, technologijų perdavimą, IKT produktų ir paslaugų gamybą ir panaudojimą, nes tai esminis dalykas skatinant gebėjimų ugdymą ir dalyvavimą informacinėje visuomenėje pasauliniu mastu. IKT kūrimas - tai svarbi galimybė kurti materialinę gerovę.

Ar tikslai, ypač besivystančių šalių, įskaitant pereinamojo laikotarpio šalis, tapti visateisiais informacinės visuomenės nariais ir sėkmingai integruotis į žinių ekonomiką bus pasiekti, priklauso nuo geresnio gebėjimų ugdymo, švietimo, specialiųjų technologijų žinių ir prieigos prie informacijos srityse, nes šios sritys yra pagrindiniai veiksniai nulemiantys plėtrą ir konkurencingumą.

Elektroninio švietimo veiksmų planas priimtas 2000 metų gegužės 24 dieną, Europos Komisijos. Šio plano pagrindas buvo Europos Tarybos išvados, padarytos Lisabonoje [21], šiose išvadose užfiksuoti tikslai, uždaviniai, veiksmai elektroninio švietimo srityje. Čia nurodoma, jog

multimedija, internetas yra vienos iš priemonių pagerinti švietimo kokybę, palengvinti prieigą prie informacijos išteklių, skatinti bendradarbiavimą tarp įstaigų, regionų ar gyventojų.

Šios iniciatyvos [27] pagrindinis tikslas – pagerinti ES aukštos kokybės švietimo infrastruktūros plėtrą, racionaliausiais būdais ir ištekliais.

Kad būtų pasiektas šis tikslas, užsibrėžiami tokie uždaviniai:

- Aprūpinti visas mokyklas prieiga prie interneto ir multimedijos įrangos iki 2001 metų pabaigos. Užtikrinti visoms klasėms greitą internetą iki 2002 metų pabaigos.
- Sujungti visas mokyklas į tinklą (portalą) iki 2002 metų.
- Sudaryti iki 2004 metų sąlygas, kad vienu kompiuteriu naudotųsi nuo 5 iki 15 asmenų.
- Pastoviai remti informacinių komunikacinių technologijų plėtrą kaip naują mokymosi metodą.

Elektroninio švietimo iniciatyva pabrėžia būtinybę skatinti skaitmeninės literatūros naudojimą, mokymąsi on-line, kompiuterinio raštingumo kursus ir pan.

Mokyklos, universitetai, kitos mokymosi įstaigos skatinamos tapti vietiniais žinių įgijimo centrais, kurie būtų universalūs ir prieinami kiekvienam gyventojui. Ši idėja remiasi mokymosi visą gyvenimą strategija.

Europos Sąjungoje darosi vis svarbesnis bendradarbiavimas švietimo ir mokymo politikos srityje. Todėl Europos Komisija parengė darbo programą, siekiančią įgyvendinti tolesnius švietimo ir profesinio rengimo tikslus iki 2010 metų [21]. Šioje programoje didžiausias dėmesys skiriamas trimis pagrindiniams strateginiams tikslams:

- 1 pagerinti ES švietimo ir mokymo sistemų kokybę ir efektyvumą;
- 2 siekti, kad kiekvienas asmuo galėtų pasinaudoti švietimo ir mokymo sistemomis;
- 3 atverti švietimo ir mokymo sistemas platesniam pasauliui.

Europos Komisija pabrėžia, kad piliečių ir visos ES labui iki 2010 metų švietimo ir mokymo srityje turi būti pasiekti tokie rezultatai:

- 1 Europa pasaulyje pripažįstama kaip švietimo ir mokymo sistemų bei įstaigų kokybės ir tinkamumo pavyzdys;
- 2 Europos švietimo ir mokymo sistemos taip suderintos, kad piliečiai galėtų laisvai judėti iš vienos sistemos į kitą ir pasinaudoti sistemų įvairovės galimybėmis;
- 3 pripažįstamas išsilavinimas, įgytas bet kurioje ES valstybėje;
- 4 visi ES piliečiai gali mokytis visą gyvenimą;
- 5 Europa atvira abipusiškai naudingam bendradarbiavimui su visais kitais regionais.

Žinių visuomenėje švietimo kokybė yra užtikrinama šiuolaikine kompiuterių įranga, greitaeigiu interneto ryšiu, kokybiškomis mokomosiomis programomis, virtualiosiomis

mokymo(si) aplinkomis [4]. Todėl norint pasiekti esminių pokyčių mokyme, būtina parengti mokomųjų kompiuterinių priemonių ir virtualiųjų mokymo(si) aplinkų įdiegimo strategiją tose mokymo srityse ir tose mokymo programose, kuriose IKT įdiegimas būtų efektyviausias. Be to, turi būti vykdomas savalaikis ir kokybiškas mokytojų kvalifikacijos tobulinimas ir perkvalifikavimas.

E.švietimo programos tikslai [27]:

1. plėtoti ir remti informacinių komunikacinių technologijų panaudojimą, Europos švietimo sistemoje, kad užtikrinti kokybišką bei efektyvų žinių keitimąsi, žinių visuomenės bei besimokančios visuomenės kontekste.
2. Apjungti bei skatinti piliečius naudoti skaitmeninę literatūrą, siekiant didinti tarpusavio ryšius, sanglaudą, o taip pat siekti asmenybės tobulėjimo bei tarpkultūrinio bendravimo.
3. Išnaudoti visas e.švietimo galimybes, pabrėžiant jo svarbą Europos raidai.

ES siekdama plėsti IKT diegimą švietime ir vystyti e.švietimą sukūrė daug priemonių, programų tam tikslui pasiekti:

Švietimo, mokslo ir jaunimo programos: Socrates, Leonardo da Vinci, kitos jaunimo programos. Šių programų dėka šimtai tūkstančių dalyvių patenkina savo poreikius švietimo srityje. Pirmoji programa buvo pradėta vykdyti 1976 metais. 2002 – 2006 metų vykdomoms programoms skirta 3520 milijonai eurų, iš kurių net 10 procentų skirta e.švietimo plėtrai.

Vėliau buvo sukurta daugiau programų, fondų remti e.švietimą. Vienas iš fondų ESF (Europos socialinis fondas). 2000-2006 metams yra skirta 60 milijardų eurų švietimo sistemos modernizavimui, mokymo programų modernizavimui, žmoniškųjų išteklių plėtrai [18], o tai apima IKT diegimą švietime.

Europos regioninės plėtros fondas iš 120 milijardų eurų biudžeto, 400 milijonų skiria skirtumų tarp regionų mažinimui sukuriant tinkamą infrastruktūrą, atitinkančią to regiono poreikius.

Suomija.

Vienas iš pavyzdžių gali būti Suomijos HAMK elektroninio švietimo centro vykdomas projektas „Tinklas kaip mokymosi aplinka“ [26]. Pagrindinis šio projekto tikslas – plėtoti ir realizuoti virtualią mokymosi sistemą, paremtą atviru ir distanciniu mokymu universitetuose, mokyklose ar profesinio rengimo centruose, nepriklausomai nuo asmens amžiaus bei gyvenamosios vietos. Galiausiai šis projektas apjungia ir įvairių kursų baigimą ar net tam tikro laipsnio įgijimą. Šiuo projektu siekiama išspręsti technines, pedagogines, socialines, administracines, įstatymines problemas.

Šiame centre studijuoja daugiau nei 8 tūkstančiai studentų, dirba daugiau nei aštuoni šimtai darbuotojų. Centras bendradarbiauja daugiau nei su 100 kitų šalių švietimo įstaigomis.

Häme koledžas įkurtas viename pietiniame Suomijos municipalitete [26]. Šio koledžo pagrindinės veiklos sritys: verslo vadyba ir administravimas, kultūra, sveikatos ir socialinė apsauga, technologijos ir komunikacija, turizmas, rinkodara, profesinis mokymasis ir kvalifikacijos kėlimas. HAMK elektroninio švietimo centras yra tyrinėjimų ir mokslo plėtros visuma, orientuota į elektroninį (skaitmeninį) švietimą. Šis centras organizuoja 5 dienų e.stovyklas, kurių metu yra siekiama supažindinti/išmokyti:

- Naudotis www teikiamomis paslaugomis ir galimybėmis;
- informacijos paieška, jos galimybėmis;
- rengti vaizdinę bei garsinę medžiagą mokymams.

Didelis dėmesys yra skiriamas naujiems mokymosi būdams, naujų galimybių paieškai. Viena iš galimybių tai tinklaveika paremtas mokymasis. Pedagogų dirbančių HAMK elektroninio švietimo centre manymu, tai efektyvu, nes: atsiranda galimybė mokytis savarankiškai, tai yra priemonė gilinti savo žinias, vėliau savo žinias perduoti kitiems ar keistis turimomis žiniomis, tai patogiu, galima registruotis ir pan.

HAMK elektroninio švietimo centre yra organizuojama daugybė kursų atsižvelgiant į norinčių mokytis poreikius [26]:

1. Kursų struktūra sudaroma taip kad atitiktų studentų poreikius;
2. Kursų struktūra sudaroma atsižvelgiant į profesijas.

Naudojamos priemonės: virtuali biblioteka, duomenų bazės, bandomieji projektai, bendradarbiavimas su kitais e.švietimo ekspertais (universitetais, kolegijomis ir pan.), moksliniai tyrimai. Vykdomi projektai yra finansuojami iš Europos socialinio fondo lėšų, nacionalinio biudžeto.

Suomija savo Ilgalaikėje strategijoje mokslui (Švietimo nacionalinė strategija - ugdymas ir tyrinėjimas informacinėje visuomenėje) [28] deklaruoja, jog švietimo įstaigos ir toliau bus vienos iš svarbiausių institucijų kur rinksis piliečiai mokytis ir tobulėti [28]. Šios įstaigos vis labiau bus pritaikytos visoms žmonių grupėms, neatsižvelgiant į amžių, lytį, rasę ar pan. Švietimo įstaigos taps mokymosi inovacijų centrais, kur mokytojai bendradarbiaus su studentais išsivystytu nauju pedagoginiu metodu. Švietimo įstaigos turės didelę atsakomybę bei tikslą užkirsti kelią socialinei atskirčiai plisti. Tinklų naudojimas asmeniniam mokymuisi ir jo skatinimas taps labiau populiarus bei prieinamas kiekvienam [28]. Mokiniai bei studentai ypatingai skatinami perėjimo iš vienos mokymo institucijos į kitą stadijoje.

Iki 2004 metų Suomija buvo užsibrėžusi tapti viena iš pirmaujančių žiniomis bei bendradarbiaujanti visuomenė. Pasiekimai paremti gyventojų lygiomis galimybėmis mokytis bei savarankiškai plėtoti savo žinias, kuo daugiau naudojant informacijos išteklius bei švietimo

įstaigas. Aukštos kokybės, moralinis ir ekonominis pastoviai vykstantis metodas grįstas tinklaveikos mokymu bei tyrinėjimais ateityje bus įtvirtintas.

Italija.

Italijoje mokymasis visą gyvenimą išsiplėtojo visoje švietimo, ūkio, ugdymo sistemoje. Šiuo metu visi administraciniai lygiai, nuo centrinės valdžios iki rajonų ir municipalitetų [25]. Provincijų pagrindinė užduotis planuoti švietimo teikimą vietiniame lygmenyje, municipalitetai atsakingi už suaugusiųjų švietimą, mokymų, profesinio rengimo valdymą, bei ryšių tarp mokymo įstaigų palaikymą.

1.2. Elektroninio švietimo atsiradimo prielaidos ir raida

Dabartinis gyvenimas yra labai kintantis, atveriantis kiekvienais metais naujus pokyčius. Pastarieji turi įtakos mūsų veiklai, kartais labai reikšmingos. Kalbant apie mokymosi visą gyvenimą plėtrą Lietuvoje, trys pastarojo laiko pokyčiai buvo reikšmingiausi.

Švietimo kaita – tautos išlikimo sąlyga. Lietuvai reikalingas kokybiškai naujas, XXI amžiui pritaikytas švietimo modelis [8]. Besiformuojanti informacinė visuomenė kelia daug sudėtingesnius reikalavimus: skatinti asmenis nuolatiniam ugdymui ir ruošimuisi optimaliai veikti kintančiose darbo vietose, stiprinti vietos institucijų galimybę patiems išspręsti švietimo problemas, visiems užtikrinti aukštos kokybės išsilavinimo galimybes, organizuoti švietimą pagal darbo rinkos poreikius.

Perėjimas nuo planinės į rinkos ekonomiką. Šis 1990 m. Lietuvos priimtas sprendimas mažiausiai dvejopai turėjo įtakos poreikiui mokytis visą gyvenimą. Pirma, tai užbaigė lėto technologijų plėtojimosi, būdingo sovietiniams laikams, laikotarpį. Tai daugeliu atvejų panaikino galimybę dirbti vienoje ir toje pačioje darbovietėje visą gyvenimą ir iškėlė poreikį tobulinti turimas arba įgyti naujas kompetencijas. Be to, susiformavus darbo rinkai, atsirado nedarbas [8]. Susirasti darbą arba neprarasti jo dažnai reiškia būtinybę mokytis.

Narystė ES reiškia įėjimą į bendrą rinką, padidėjusį darbo jėgos mobilumą, dideles užsienio investicijas, greitesnę mūsų ekonomikos restruktūrizaciją. Tokioje situacijoje tik mokymasis visą gyvenimą gali individui laiduoti deramą užimtumą [7] Lietuva yra priversta laikytis Europos užimtumo strategijos gairių, apimančių ir mokymąsi visą gyvenimą.

Perėjimas prie žiniomis grindžiamos ekonomikos. Informacinės technologijos padarė radikalią įtaką pačiai ekonomikos esmei – atsirado globali "žiniomis grindžiama ekonomika" [10]. Ši ekonomika pirmiausia remiasi idėjų, o ne fizinės jėgos, pažangių technologijų, o ne pigios darbo jėgos panaudojimu. Lietuva taip pat planuoja laipsniškai pereiti prie žiniomis grindžiamo ūkio. Tai reiškia, jog siekiant konkurencingos ekonomikos mokymasis visą

gyvenimą tampa būtinybe. Kita vertus, reikėtų suprasti, jog žinių ekonomikos plėtra gali suteikti galimybių spręsti tokias socialines problemas, kaip skurdas bei socialinės izoliacijos mažinimas. Tačiau tuo pat metu tai gali vesti prie žinių bei skaitmeninės atskirties ir sukurti naujas atskirties problemas.(mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija).

1.3. Elektroninio švietimo raidos šiuolaikinės raidos tendencijos, reglamentuojantys teisės aktai

Kompiuterizuojant mokyklas žengiami nauji žingsniai, kurie išdėstyti „Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo Lietuvos švietime 2005–2007 metais“ strategijoje[10]. Čia akcentuojama tolesnė IKT diegimo švietime misija:

- Tobulinti visą ugdymo procesą, IKT teikiamas galimybes panaudoti ugdymo kokybei ir efektyvumui stiprinti – edukacinė misija.
- Plėtoti IKT infrastruktūrą: rengti besimokančią jaunuomenę gyventi elektroninėje erdvėje, sudaryti sąlygas taikyti IKT visose veiklos srityse ir užtikrinti lygias naudojimosi informacija galimybes visiems piliečiams – socialinė, visuomeninė misija.

Siekiant įgyvendinti šią misiją, Strategijoje numatomi trys integralūs, vienas kitą papildantys tikslai ir kiekvienam jų atitinkami uždaviniai [10]:

- Pasiiekti proveržį mokinių mokymui ir mokymuisi naudojant modernias informacines technologijas.
- Sukurti švietimo kompiuterių tinklą – mokymui ir mokymuisi skirta informacija užpildytą elektroninę erdvę, kartu sudarant sąlygas modernizuoti švietimo valdymą, mokyklų bendruomenių komunikavimą.
- Gerinti gyventojų kompiuterinę kompetenciją, siekiant mažinti socialinę atskirtį IKT srityje.

Strategijoje išskelti uždaviniai visiškai atitinka informacinės visuomenės kūrimo uždavinius – mokyklose bus plačiai diegiamos informacinės technologijos įvairių dalykų pamokose bei visame ugdymo procese, internete atsiras daugiau aktualios mokymo ir mokymosi informacijos, bus ugdoma mokyklų bendruomenių kompiuterinė kompetencija.

Valstybės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatos [8] (LRS 2003-07-04 nutarimas Nr. IX-1700) – akcentuojama informacinės kultūros svarba švietimo plėtotės kokybei užtikrinti, keliami uždaviniai visuose švietimo lygiuose sustiprinti dėmesį informacinės kultūros ugdymui, įdiegti pragmatiškas kompiuterio raštingumo programas, nustatyti tarptautinius standartus atitinkančius kompiuterinio raštingumo egzaminus, ypatingą dėmesį skirti

originalioms mokomosioms kompiuterinėms programoms kurti ir pritaikyti, garso ir vaizdo priemonėms kurti, naudoti internetą mokiniams mokytis ir šviesti.

Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcija [11] (LRS 2001-02-28 nutarimas Nr. 229) – Šioje koncepcijoje išdėstytas požiūris į Lietuvos informacinės visuomenės plėtros reiškinius. Joje atsižvelgta į Lietuvos specifines sąlygas ir elektroninės Europos politinės iniciatyvos keliamus svarbiausius tikslus:

- įtraukti kiekvieną pilietį, šeimą ir mokyklą, kiekvieną įmonę ir valstybės instituciją į skaitmeninę erą;
- sukurti elektroniškai išprususią Europą, remiamą kultūringo, pasirengusio finansuoti ir plėtoti naujas idėjas, verslo;
- užtikrinti, kad procesas būtų socialiai patrauklus, skatintų vartotojų pasitikėjimą ir stiprintų socialinę sanglaudą.

Koncepcijoje numatoma, kad kiekvienas mokyklą baigęs moksleivis įgytų reikiamas informacines technologijas grindžiamas žinias; nurodoma, kad kiekvienoje mokykloje vienas kompiuteris turi tėti ne daugiau kaip dešimčiai mokinių (mokiniai skaičiuojami nuo pirmosios klasės), ir vienas kompiuteris – keturiems studentams; e. raštingumo turi išmokyti mokytojai ir valstybės tarnautojai.

Elektroninės valdžios koncepcija [19] (LRV 2002-12-31 nutarimas Nr. 2115) – siekiama, kad nuo 2005 metų viešosios paslaugos Lietuvos Respublikos gyventojams ir verslo subjektams būtų teikiamos panaudojant skaitmenines technologijas (internetą, mobiliuosius telefonus ir kt.), akcentuojama, kad reikia kuo sparčiau diegti kompiuterinio raštingumo žinių tikrinimo ir tobulinimo sistemą.

Vis plačiau diegiamos informacinės technologijos valstybės institucijų bei savivaldybių darbe. Realizuojant “Elektroninės valdžios koncepcijos nuostatus” (E.valdžia, 2002), elektroninėje erdvėje atsiranda viešosios elektroninės paslaugos, kurios leidžia piliečiams greičiau ir patogiau atlikti vis daugiau įprastų operacijų internetu.

Visuotinio kompiuterinio raštingumo programa [12] (LRV 2004-09-15 nutarimas Nr. 1176) – programos tikslas – siekti, kad visi visuomenės nariai įgytų kompetenciją, atitinkančią informacinės visuomenės reikalavimus. Numatoma sudaryti sąlygas visiems Lietuvos Respublikos gyventojams įgyti kompiuterinį raštingumą, atitinkantį jų išsimokslinimą ir profesinę veiklą nepriklausomai nuo amžiaus, lyties, specialiųjų poreikių, socialinės padėties ir gyvenamosios vietos (sąlygų sudarymas siekti kompiuterinio raštingumo).

Bendrasis programavimo dokumentas. [13] (LRV 2003-12-24 nutarimas Nr. 1679) – pabrėžiamos skubiai reikalingos investicijos būtinoms sąlygoms mokymuisi visą gyvenimą skatinti, itin akcentuojami tyrimai, būtini efektyviam švietimo sistemos valdymui ir plėtojimui.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2003 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1646 priėmė “ Ilgalaikę mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros strategiją”, kurioje konstatuojama, kad turimos mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros statistikos nepakanka procesams analizuoti ir valdyti. Nėra nuolatinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros proceso stebėjimo ir analizės sistemos.

Strategijos realizavimo programoje formuluojami tokie uždaviniai:

- Lietuva iki 2015 metų turi tapti informacine visuomene.
- Per artimiausius 5 metus turi būti pasiektas 70 procentų gyventojų kompiuterinis raštingumas.
- Turi būti vykdomi nuolatiniai strateginiai šalies raidos tyrimai, leidžiantys objektyviai analizuoti ir vertinti jos būklę, numatyti perspektyvias tolesnės plėtros kryptis ir būdus.
- Turi būti vykdomas prioritetas į žmogiškųjų išteklių ir intelektualio šalies potencialo išsaugojimą ir plėtrą.
- Būtina kurti informacinę visuomenę: užtikrinti švietimo, mokslo ir ūkio integraciją, plėtoti mokymosi visą gyvenimą principą, skatinti visuomenės aktyvumą.

Išanalizavus dokumentus, reglamentuojančius e.švietimą, galima matyti, jog teisiniu požiūriu e.švietimas nėra tinkamai reglamentuotas. Teisinė bazė neišbaigta.

1.4. Besimokanti visuomenė

Lietuvoje darbo jėgos išsilavinimas yra palyginti aukšto lygio: asmenys su viduriniu ar aukštesniu išsilavinimu sudaro 80 proc. darbo jėgos, bet dalies darbo jėgos turima profesinė kvalifikacija ir įgytos žinios neatitinka besikeičiančių darbo rinkos reikalavimų (Lietuvos darbo biržos duomenimis, apie 80 procentų asmenų, registruotų valstybinėse darbo biržose, turima kvalifikacija netenkina darbo rinkos poreikių, per 40 procentų bedarbių iki 25 metų amžiaus neturi formalios kvalifikacijos). Tai trukdo darbuotojams prisitaikyti prie įvykusių ir vykstančių ekonominių pokyčių bei susirasti darbą. Vykiant ilgalaikio nedarbo prevenciją reikia užtikrinti darbuotojų žinių ir įgūdžių tobulinimą, gerinti mokymo kokybę [16]. Turi būti aktyvinama nedarbo prevencija ir dirbantiems asmenims - jiems turi būti sudaromos galimybės tobulėti ir įgyti naują profesiją arba tobulinti turimą kompetenciją, kad ji atitiktų tarptautinius profesinio pasirengimo standartus.

Atkreiptinas dėmesys į bendrųjų gebėjimų svarbą ir reikmę juos ugdyti suaugusiųjų mokymosi aprėpote [17]. Bendrieji gebėjimai - tai žinios, gebėjimai, įgūdžiai, požiūriai ir vertybinės orientacijos, laiduojančios visapusišką individo asmenybės ugdymąsi, jos profesinį lankstumą, mobilumą bei įsidarbinimo galimybes. Prie jų priskiriami komunikaciniai, bendradarbiavimo, problemų sprendimo, kritinio mąstymo, verslumo, informacinių technologijų, užsienio kalbų, mobilumo ir kitokie gebėjimai. Bendrųjų gebėjimų įgijimas palengvina integraciją į darbo rinką tiek turintiems profesinę kvalifikaciją suaugusiesiems, tiek jos neįgijusiesiems [17]. Taip suaugusiųjų mokymasis turi būti grindžiamas bendradarbiavimu, individualybės, asmeninių savybių ir socialinių gebėjimų plėtote.

Bendrųjų gebėjimų ugdymas yra profesinio rengimo ir tęstinio profesinio mokymosi prioritetas, tačiau jų ugdymas išskeltas ir visoje švietimo sistemoje, neišskiriant ir bendrojo lavinimo mokyklų, universitetų, kitų institucijų. Ugdant bendruosius gebėjimus nemažai galėtų prisidėti nevyriausybinės organizacijos.

Užimtumo skatinimo sistema, apimanti smulkų, vidutinį ir stambų verslą, savaimė suprantamu dalyku laiko tai, kad bus atitinkamų kvalifikacijų darbuotojų. Tačiau dėl žemos kvalifikacijos arba neatitinkančių darbo rinkos poreikių žmonių išteklių yra stabdoma atskirų regionų plėtra.

Įgyvendinamos valstybinės ūkio ir atskirų jo šakų plėtros programos nėra tarp savęs susietos, menkai koordinuojamos ir orientuotos į užimtumo problemos sprendimą. Pavienės pastangos pradėti savo verslą dėl lėšų ir verslo žinių stygiaus ne visada būna sėkmingos.

Dažnai laikomasi nuostatos, kad užimtumo didinimo klausimai priklauso tik nuo valdžios institucijų sprendimų. Nepakankama valstybinių institucijų (savivaldybių, darbo rinkos institucijų) parama vietinėms užimtumo iniciatyvoms įgyvendinti, nėra bendradarbiavimo žmonių išteklių plėtros srityje.

Kaip rodo tyrimai, užsitęsęs nedarbui sunkiau keisti profesiją, mažėja galimybės įsidarbinti, blogėja materialinė būklė. Įgyvendinamų darbo rinkos politikos priemonių nepakanka ilgalaikio nedarbo problemoms spręsti.

Dalis praradusių darbą asmenų net tarpininkaujami teritorinių darbo biržų negali prisiderinti prie darbo rinkos. Jie geba arba nori dirbti tik nesunkius, nekvalifikuotus darbus, kurių pasiūla mažėja. Tam tikrų gyventojų grupių gaunama socialinė parama kartu su kitokia šeimoms teikiama socialine parama neskatina jų ieškoti darbo, užsidirbti.

Susirūpinimą kelia prie rizikos grupių priskiriami bedarbiai: neturintys nuolatinės gyvenamosios vietos, grįžę iš įkalinimo vietų, asocialaus elgesio šeimų nariai ir kiti praradę paskatas dirbti asmenys. Nedideles galimybes įsidarbinti turi priešpensinio amžiaus bedarbiai.

Tarp nedirbančio jaunimo sparčiau plinta asocialus elgesys, nelegali veikla, formuojasi iškreiptas požiūris į darbą.

Įdarbinimo lengvatos ir lygios galimybės. Kai kuriems gyventojams numatomos įdarbinimo lengvatos. Jos skirtos lygioms galimybėms rizikos grupėms užtikrinti. Tai gali mažinti šių grupių aktyvumą siekiant kvalifikaciją. Kai kurioms gyventojų grupėms numatomos įsidarbinimo privilegijos gali sukelti jiems patiems nepageidaujamų neigiamų socialinių bei ekonominių padarinių.

Ekonomiškai nuostolingas naujų darbo vietų kūrimas ir įdarbinimas iškreipia darbo santykius, stabdo verslo plėtrą, didina gamybos socialines išlaidas, mažina įmonių konkurencingumą. Šiuo atveju reikalinga subalansuota lygių galimybių ir kitų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių taikymo politika.

Suaugusiųjų tęstinis mokymasis.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, kuris kasmet gauna informaciją apie suaugusiųjų mokymąsi iš ŠMM licencijas turinčių mokymo organizacijų, 1998 m. buvo 171 000 kursų dalyvių, palyginti su 80 000 dalyvių 2001 m.

2000/2001 mokslo metais iš viso 32 000 dalyvavo suaugusiųjų švietime ir lavinime formalios švietimo sistemos institucijose, tuo tarpu kai 1995/1996 mokslo metais – apytiksliai 28 000. Besimokančių suaugusiųjų skaičius profesinėse mokyklose sumažėjo nuo 8326 dalyvių 1995/1996 mokslo metais iki 4473 dalyvių 1999/2000-aisiais. Šis skaičius vėl padidėjo iki 5960 dalyvių 2000/2001 m.m. [22].

Suaugusiųjų tęstinis mokymasis šalyje nėra pakankamai išplėtotas. Tik 5-10 proc. suaugusiųjų Lietuvos gyventojų dalyvauja suaugusiųjų mokymosi programose; tuo tarpu kai kuriose ES šalyse (Švedija, Vokietija) šis rodiklis viršija 40 proc. Tik apie penktadalis įmonių planuoja ir vykdo darbuotojų profesinį tobulinimą.

Sisteningiau tik valstybinės įstaigos – viešojo administravimo, sveikatos priežiūros, švietimo ir energetikos sričių darbdaviai – savo darbuotojams organizuoja intensyvius tęstinio mokymosi kursus [22]. Tačiau mažėjant valstybinių įstaigų finansavimui tęstinis mokymasis organizuojamas vis rečiau, jo renginiai trumpesni.

Ribotas valstybinis finansavimas reiškia, kad beveik visi suaugusiųjų mokymosi kursai turi padengti sąnaudas iš surinktų mokesčių už mokymą. Be to, skaičiuojant fizinių asmenų pajamų mokesčių išlaidos tokiam mokymui nelaikomos išlaidomis, kurių suma turėtų būti mažinamos apmokestinamosios pajamos. Todėl, atsižvelgiant į žemas pajamas Lietuvoje, žmonėms, iš darbdavio negaunantiems finansinės paramos, tęstinis mokymasis tampa per brangus.

Nėra teisinės bazės, kuri nustatytų darbdavių ir darbuotojų pareigas kvalifikacijos tobulinimo srityje (pvz., galėtų būti įteisinta darbuotojo teisė į atostogas mokymosi tikslams) bei darbdavių ekonominio skatinimo finansuoti darbuotojų dalyvavimą mokymosi programose sistemos.

Svarbią vietą tęstiniame mokymesi užima aukštosios mokyklos. Jų vakariniuose ir neakivaizdiniuose studijų skyriuose 2001 m. studijavo apie 40.000 studentų, per 20.000 asmenų mokėsi aukštųjų mokyklų organizuojamuose neformaliuose kursuose. Šalies orientacija į žiniomis grindžiamo ūkio plėtrą dar padidins tęstinių studijų aukštosiose mokyklose poreikį. Todėl būtina sukurti paramos tęstinėms (nuoseklioms ir nenuoseklioms) studijoms mechanizmus.

Profesinis konsultavimas ir informavimas.

Profesinis orientavimas ir konsultavimas mokymosi visą gyvenimą požiūriu turėtų užimti svarbią vietą. Tačiau dėl nepakankamai išplėtos profesinio konsultavimo ir informavimo sistemos ir nekoordinuotumo tik nedidelė dalis moksleivių bei dirbančiųjų ir bedarbių dalyvauja profesinio konsultavimo ir orientavimo priemonėse. Lietuvoje konsultuojama tik 12,1proc. bedarbių, apie 10 procentų baigiamųjų klasių moksleivių [22]. Profesinio konsultavimo ir orientavimo prieinamumui didinti yra sukurtos interneto duomenų bazės ir darbo biržos darbo paieškos informacinė sistema. Mažas bedarbių skaičius dalyvauja specializuotose konsultavimo darbo paieškai priemonėse. Nepakankamas dėmesys skiriamas suaugusiųjų informavimui ir konsultavimui pagal tikslines poreikių grupes ir tinkamumą darbo rinkai. Praktiškai profesinis orientavimas nėra integruotas į profesinio mokymo procesą. Nėra nustatyti suaugusiųjų žmonių grupių (pradedančiųjų darbo karjerą, dirbančiųjų, specialiųjų poreikių ir bedarbių) profesinio informavimo ir konsultavimo poreikiai; tik bandoma apibrėžti svarbiausias profesijos konsultanto funkcijas ir kompetencijas, būtinas suaugusiųjų profesinio informavimo ir konsultavimo poreikiams tenkinti; yra tik žinybinis (SADM) suaugusiųjų profesijos konsultanto standartas bei konsultantų rengimo standartas.

Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pripažinimas.

Per pastaruosius 10 - 15 metų nemažai šalių Europoje ir už Europos ribų įdiegė ankstesnio, neformalaus ir savaiminio mokymosi identifikavimo, oficialaus patvirtinimo ir pripažinimo metodikas ir sistemas [18]. Yra manoma, kad tai pagerins įgūdžių skaidrumą ir perkėlimą tarp šalių. Siekiama, kad būtų sukurti instrumentai, padėsiantys piliečiams – suaugusiesiems ir jaunimui – suprantamai ir konvertuojamai pateikti savo kvalifikacijas ir kompetencijas kiekviename Europos vietoje. Tai yra kryptis, kuria neišvengiamai turime žengti ir mes.

Neformalaus ir savaiminio mokymosi pripažinimo sistemos ir metodų kūrimas Lietuvoje dar beveik neprasidėjo. Nebaigta kurti profesijos standartų sistema. Universitetiniam išsilavinimui tokia sistema net nepradėta kurti.

Suaugusieji, neįgiję pagrindinio išsilavinimo, bet turintys profesines kompetencijas, įgytas dirbant ar savarankiškai mokantis, yra vertinami pagal formalias jaunimui sukurtas taisykles. Jų patirtis nėra vertinama ir pripažįstama. Neformalaus ir savaiminio mokymosi formalaus pripažinimo sistemos nebuvimas mažina mokymosi prestižą, apsunkena darbuotojų santykius su darbdaviais, mažina konkurencingumą darbo rinkoje. Šios sistemos tikslas būtų įvertinti individo pasiekimus ir paskatinti jį siekti naujų kvalifikacijų.

Reikia sukurti mokymosi pripažinimo sistemą, kuri leistų įteisinti turimas kompetencijas, įgytas kitur, o ne formaliojoje sistemoje.

Mokymosi prieinamumas

Nesukurta teisinga, lanksti, kiekvienam prieinama mokymąsi visą gyvenimą laiduojanti sistema.

1.5. Mokymasis visą gyvenimą, pagrindinės problemos, perspektyvos

Švietimas ir mokymosi technologijos glaudžiai susiję. 2000 m. spalio 30 d. Europos Komisija paskelbė „Mokymosi visą gyvenimą“ memorandumą [25], kuriame vienu iš prioritetų pripažino naujų švietimo technologijų, iš jų informacinių technologijų (IT), ir nuotolinio mokymosi galimybių plėtrą. Nuotolinis švietimas nesiorientuoja į kurį nors švietimo tipą ar etapą, žmonių kategoriją ar amžių. Jis gali būti teikiamas tiek viduriniam, tiek aukštajam išsilavinimui įgyti, visuomenei šviesti ar tęstiniam mokymui vykdyti ir yra pagrindinis įrankis, leidžiantis įgyvendinti mokymosi visą gyvenimą principą. Nuotolinio švietimo plėtra grindžiama IT laimėjimais. Informacinės technologijos keičia patį mokymosi ir mokymo procesą – jis perkeliamas į virtualią erdvę.

Lietuvoje yra įdiegta nemažai priemonių organizuoti e.mokymosi procesą. Kursų rengimui ir teikimui internete dažniausiai naudojamos dvi virtualios aplinkos – WebCT ir Liuvit [14]. Kai kurie kursai papildomi spausdinta medžiaga, kompaktinėmis plokštelėmis, vaizdajuostėmis ir garsajuostėmis.

Mokymosi visą gyvenimą plėtotės regioninės problemos:

- Neparengtos regionų žmonių išteklių plėtros programos.
- Trūksta taikomųjų švietimo tyrimų ir prognozių apie regionų švietimo problemas ir žmonių išteklių plėtrą.
- Trūksta strateginio planavimo ir bendradarbiavimo regionuose ir tarp jų.

- Nepakankama lanksčių ir atvirų bendrojo ir profesinio mokymosi formų įvairovė regionuose: trūksta 16-18 m amžiaus asmenų bendrojo kartu su profesijos pradmenimis, suaugusiųjų, distancinio, modulinio, jaunimo, akredituoto neformalaus švietimo institucijų.
- Dideli skirtingų regionų darbo biržų skirtumai ir darbo kokybė (informavimo, konsultavimo, personalo kvalifikacijos, techninio aprūpinimo).
- Nevykdoma mokymosi visą gyvenimą stebėseną regionuose. Egzistuoja regioninių registrų ir kitokių informacijos šaltinių problema: gyventojų, išsilavinimo, mokyklinio amžiaus vaikų, gyventojų mobilumo.
- Nekonsoliduota švietimo struktūra (žinybiniai barjerai), ypač jaunimo ir suaugusiųjų, profesinio mokymo su darbo biržos, darbo rinkos mokymo. Profesinėse ir vidurinėse mokyklose menkai išplėtotas suaugusiųjų tęstinio, modulinio mokymo paslaugų teikimas.
- Kvalifikuotų švietimo paslaugas teikiančių žmonių išteklių trūkumas regionuose.

Reikia parengti regionų žmonių išteklių plėtros programas. Būtina suderinti profesinio rengimo pasiūlą regionuose su darbo vietų struktūra, taip pat koordinuoti profesinio rengimo, tęstinio profesinio mokymo ir darbo biržų mokymo pasiūlą, plėtoti suaugusiųjų švietimo paslaugas. Daugiau dėmesio reikėtų skirti regionų švietimo infrastruktūros plėtrai. (mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija).

1.6. ES fondai remiantys elektroninio švietimo plėtrą skatinant socialinę raidą

Kaip ir daugelis Europos valstybių Lietuva turi galimybę pasinaudoti teikiama parama iš ES fondų, e.švietimo plėtrai, informacinių technologijų diegimui švietime, infrastruktūros kūrimui ir pan.

Lietuvos Bendrasis programavimo dokumentas [13] (BPD) ir ESF prioritetas [5] – žmogiškųjų išteklių plėtra, t.y. siekiama didinti darbo jėgos kompetenciją ir gebėjimus prisitaikyti prie darbo rinkos poreikių, taip pat gerinti švietimo ir profesinio rengimo kokybę bei prieinamumą, plėsti socialinę integraciją.

Prioritetinės sritys būtų šios[5]:

1. Užimtumo gebėjimų ugdymas;
2. Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimų prisitaikyti prie pokyčių ugdymas;
3. Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija;
4. Žmogiškųjų išteklių kokybės moksliniuose tyrimuose ir inovacijose didinimas;

5. Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas.

Aptarsiu kiekvieną prioritetinę sritį plačiau [20]:

1. Užimtumo gebėjimų ugdymas:

Bedarbių (ypač jaunimo ir ilgalaikių) ir asmenų, išpėtų apie atleidimą, profesinis orientavimas, konsultavimas, profesinis mokymas, individualaus darbo su bedarbiais plėtra, vietinių užimtumo iniciatyvų įgyvendinimas, parama (konsultavimas, informavimas, subsidijos, kt.) bedarbiams, pradedantiems savo verslą, „Mini“ darbo biržų veiklos organizavimas įmonėse, vykdančiose ženklūs struktūrinius pokyčius, darbo biržų klientams teikiamų paslaugų kokybės gerinimas, naujų paslaugų plėtra, ypatingai naudojant IKT.

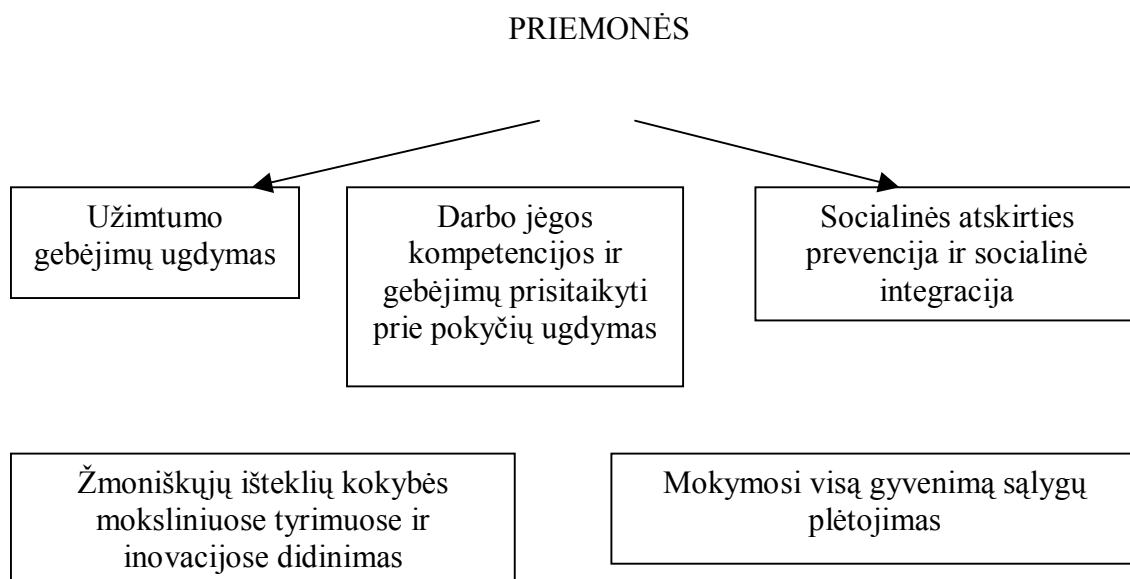
2. Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimų prisitaikyti prie pokyčių ugdymas, ūkio ir verslo poreikius atitinkančių visų lygių naujų specialistų rengimas, praktikų ir stažuočių pramonės ir verslo įmonėse įgyvendinimas, specialistų mokymų perkvalifikavimo ir įgūdžių plėtros programų, skirtų verslo ir pramonės įmonių, valstybės institucijų personalui vykdymas, mokymo, perkvalifikavimo ir įgūdžių plėtros programų, skirtų verslo ir pramonės įmonių personalui, sklaida, socialinės partnerystės plėtra, lanksčių darbo bei darbo organizavimo metodų diegimas, gyventojų kompetencijos IKT srityje ugdymas.

3. Socialinės atskirties prevencija ir socialinė integracija, neįgaliųjų profesinis mokymas, profesinės rehabilitacijos sistemos plėtra, mokymo ir studijų programų pritaikymas neįgaliesiems, neįgaliųjų, siekiančių plėtoti savo verslą, konsultavimas ir mokymas, socialinės rizikos asmenų grupių (kalinių ir grįžusių iš įkalinimo įstaigų, asmenų, priklausomų nuo psichotropinių medžiagų, pabėgėlių, tautinių mažumų) socialinės adaptacijos ir profesinės rehabilitacijos vykdymas, socialinių įmonių plėtra, parama moterų re-integracijai į darbo rinką, moterų, norinčių pradėti savo verslą, konsultavimas bei mokymas, nuotolinio mokymo pritaikymas specialioms poreikiams, žmoniškųjų išteklių kokybės moksliniuose tyrimuose ir inovacijose didinimas, ūkio ir verslo poreikius atitinkančių mokslininkų rengimas jų kompetencijos didinimas, tarptautinio lygio mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros projektų vykdymas, mokslinės veiklos kokybės palaikymas ir tarptautinis vertinimas, mokslo ir studijų institucijų informacinės sistemos ir jos duomenų bazių tobulinimas, kūrimas ir priežiūra.

4. Mokymosi visą gyvenimą sąlygų plėtojimas.

Ūkio ir verslo poreikius atitinkančių mokymo ar studijų programų rengimas, atnaujinimas, reikalingos medžiagos rengimas ir leidyba, alternatyvių mokymo, mokymosi, studijų galimybių plėtra, mokytojų, dėstytojų rengimas ir jų kvalifikacijos tobulinimas, profesinio konsultavimo ir informavimo specialistų rengimas ir jų kvalifikacijos tobulinimas,

duomenų bazių bei informacinių tinklų, užtikrinančių efektyvią mokymosi visą gyvenimą plėtrą, kūrimas, profesinės karjeros projektavimo ir profesinio informavimo informacinės medžiagos rengimas ir leidyba, nuotolinio mokymo plėtra, žinių ir kompetencijų vertinimo sistemos plėtra.

1 pav. BDP ir ESF prioritetas, žmoniškųjų išteklių plėtra

Aptarus ES fondų finansuojamas prioritetas, galima pastebėti, jog kiekvienos srities dalimi yra švietimo, e.švietimo skatinimas.

2. ELEKTRONINIO ŠVIETIMO ĮTAKA SOCIALINEI RAIDAI

2.1. Žmogaus socialinės raidos apibrėžimas

Žmogaus socialinė raida – tai procesas, kuris didina žmonių pasirinkimo galimybes. Apskritai rinktis galima iš begalinio skaičiaus alternatyvų, kurios, laikui bėgant, kinta. Tačiau bet kokiame išsivystymo lygyje žmogus privalo turėti galimybę pasirinkti tris svarbiausius dalykus: ilgai ir sveikai gyventi, įgyti žinių bei apsirūpinti ištekliais, reikalingais normaliam gyvenimo lygiui pasiekti [22]. Jei nėra šių pagrindinių dalykų, daugelis kitų pasirinkimo galimybių lieka neprieinamomis.

Tačiau žmogaus socialinė raida tuo neapsiriboja. Papildomos pasirinkimo galimybės, labai vertinamos daugelio žmonių, apima politines, ekonomines ir socialines laisves bei galimybes gyventi ir kurti, gyventi gerbiant save bei turint žmogaus teisių garantijas [18, p.4].

Žmogaus socialinė raida yra dvišū: viena, formuojamos žmogaus galimybės – tokios kaip gera sveikata, žinios ir įgūdžiai; antra, įgytos galimybės panaudojamos laisvalaikiui, darbui, kultūriniam, socialiniam ir politiniam aktyvumui. Nesubalansavus šių aspektų, žmonės gali labai nusivilti.

Tokia samprata pateikiama Jungtinių Tautų Vystymosi Programos 1990 metų Pranešime apie žmogaus socialinę raidą. Nuo 1990 metų Pranešimai apie žmogaus socialinę raidą rengiami kasmet. Duomenys apie Lietuvą juose skelbiami nuo 1992 metų. Žmogaus socialinės raidos koncepcija nesiekia pakeisti tradicinių plėtros tikslų kokiais nors visiškai naujais; norima tik pabrėžti, kad raida yra daugiamatė ir turi būti skirta žmogui. Pagrindinė koncepcijos mintis labai paprasta - visų ekonominių ir politinių pasiekimų tikslas turi būti paprastų žmonių gyvenimo kokybė [18]. Žmogaus socialinė raida turi tapti kertiniu pasaulinės politikos principu, kadangi ji formuoja universalius, visiems žmonėms tinkamus tikslus. Tačiau pati koncepcija nėra nekintama. Ji gali būti modifikuojama pagal įvairų šalių patirtį ir pati turtėti ta patirtimi.

Pavyzdžiui, pradinis koncepcijos variantas buvo formuojamas išsivysčiusioms ir besivystančioms šalims. Tačiau pokomunistinėje epochoje atsirado nauja šalių grupė, kuri netelpa nė į vieną iš dviejų minėtų blokų. Be abejo, šiose šalyse yra sava, tik joms būdinga žmogaus socialinės raidos specifika, kurią būtina matyti.

Dažniausiai skurdas apibrėžiamas kaip pajamų ir kitų išteklių (materialinių, kultūrinių ir socialinių), užtikrinančių Lietuvos visuomenei priimtinius gyvenimo standartus, neturėjimas.

Skurdo lygis priklauso nuo šalyje pasiekto gyvenimo kokybės lygio. Kintant vidutiniam gyvenimo lygiui, keičiasi ir santykinis skurdo lygis. Europos šalyse skurdui įvertinti dažnai vartojamas 50 proc. disponuojamų pajamų vidurkio rodiklis. Lietuvoje santykiniai skurdo ribai

nustatyti pasirinktas 50 proc. vartojimo išlaidų rodiklis: kasdieninės vartojimo išlaidos tam tikrais laikotarpiais skiriasi mažiau nei pajamos, todėl gali tiksliau atspindėti situaciją [22].

Lietuvoje nuo 1997 m. pradėti vykdyti išsamūs tyrimai skurdo lygiui ir charakteristikoms apibūdinti. 1998 m. namų ūkių biudžetų tyrimų duomenimis, Lietuvoje skurdo 16 proc. gyventojų, t.y. šiek tiek mažiau negu 1997 metais [22]. Skurstančiųjų charakteristikos beveik nepakito. Ir toliau skurstančiųjų skaičius labai priklauso nuo gyvenamosios vietos, išsilavinimo, socialinio statuso, namų ūkio tipo. Daugiausiai skurstančiųjų gyvena kaime ar miesteliuose, mažiausiai – didžiuosiuose miestuose. Kas ketvirtas kaimo namų ūkis ir kas dvyliktas didžiųjų miestų namų ūkis 1998 m. buvo žemiau santykinės skurdo ribos.

Pusė skurde gyvenančių namų ūkių turi žemą išsilavinimą: tik pradinį ar pagrindinį. Skurdo lygis yra didesnis namų ūkiuose, kurių galva moteris. Dvi iš trijų tokių moterų gyvena namų ūkiuose be vyrų ir dažnai dar išlaiko vaikus. Tačiau iš dešimtadalio turtingiausių moterų sudaro beveik pusę – 48 proc., vyrai – 36 proc., vaikai iki 18 metų – 16 proc. Namų ūkiai, kuriuose yra tik vienas suaugusysis su vaikais – nesvarbu ar viena moteris, ar vienas vyras – paprastai turi sunkesnes gyvenimo sąlygas [22].

Retai skursta samdomi darbuotojai ar laikantys save verslininkai. Dažniausiai skursta tie visuomenės grupių nariai, kurie gyvena iš pašalpų, stipendijų. Skurdo lygis Europos Sąjungos šalyse labai priklauso nuo situacijos darbo rinkoje. Europos Sąjungos šalyse dažniausiai skursta bedarbiai.

Skurdo tyrimai Lietuvoje rodo, kad skurdas nėra visuotinis, todėl yra galimybių jį šalinti. Tačiau skurdo priežastis, tokias kaip žemas išsilavinimas, bedarbystė – ypač kaime ir mažuose miesteliuose, galima išnaikinti tik per ilgą laiką. Tam reikalingos skurdo mažinimo nacionalinės bei tarptautinės programos, kurioms įgyvendinti turi būti sutelktas įvairių institucijų dėmesys.

Daugelyje išsivysčiusių Europos šalių analizuojant gyvenimo lygį nėra išskiriamas miestas ir kaimas [22]. Gyvenimo lygis siejamas ne tiek su gyvenamąja vieta, kiek su socialiniu ekonominiu namų ūkio statusu, namų ūkio narių padėtimi darbo rinkoje, užimamomis pareigomis.

Lietuvoje pastaraisiais metais vis labiau ėmė didėti gyvenimo lygio skirtumai tarp miesto ir kaimo [23]. Atlikti kaimo socialinės raidos tyrimai rodo, kad kaimo gyventojų gyvenimo lygis yra žemesnis nei miesto. Kaimo gyventojų demografinė sudėtis, aukštas nedarbas, smulkūs ūkiai daro ypač didelę įtaką gyvenimo lygiu kaime.

Paprastai skurdo priežastimis laikomi veiksniai, kurie padidina žmonių riziką tapti skurstančiais. Iš jų svarbiausi [22]:

- nedarbas, ypač ilgalaikis, susijęs su struktūriniais darbo rinkos pokyčiais vykstant ekonominėms permainoms;

- mažos pajamos, susijusios su neefektyviais ūkiais (pirmiausia žemės ūkyje) ar mažai apmokami, nekvalifikuotu, nenuolatiniu darbu;
- mažėjantis gimstamumas ir darbingo amžiaus žmonių emigracija, dėl to didėjantis senatvės priklausomybės santykis bei senų žmonių išlaikymo našta, tenkanti užimtiesiems;
- mažos pajamos, kurias nulemia demografiniai faktoriai (vieniši tėvai, daugiavaikės šeimos) ar kitokios žmonių gyvenimo aplinkybės (menka sveikata, invalidumas, senatvė, blogos būsto sąlygos ar jo neturėjimas);
- lyčių nelygybė, kitataučių diskriminacija ar etniniai konfliktai, susiję su tarptautine migracija ir didėjančia etnine, kultūrine įvairove;
- žmonių ar institucijų nesugebėjimas prisitaikyti prie sparčiai besiplėtojančių informacijos ir komunikacijos technologijų; silpna mokyklų techninė bazė bei pernelyg ankstyvas mokymosi nutraukimas, nepažangumas bei pamokų praleidinėjimas;
- šeimos institucijos irimas ir skyrybos, piktnaudžiavimas narkotinėmis medžiagomis ir alkoholiu bei gyvenimas aplinkoje, kuriai būdinga tokio pobūdžio elgsena, o dažnai ir kitos nepalankios aplinkybės.

2.2. E.Švietimo įtaka atskiroms socialinėms grupėms

Ne kiekvienas asmuo, kad ir kaip norėtų gali vienodai naudotis įvairiomis paslaugomis, tame tarpe ir e.švietimo paslaugomis. O taip pat daroma įtaka yra skirtinga. Kalbant apie dirbančiuosius e.švietimo paslaugos jiems suteiktą galimybę, kelti kvalifikaciją, mokytis darbo vietoje ir pan. O kalbant apie bedarbius, jiems tai būtų galimybė įgyti specialybę, mažesniais materialiniais ištekliais, vėliau įsidarbinti. Tad toliau aptarsiu plačiau atskiras socialines grupes bei e.švietimo daromą įtaką joms, galimus rezultatus.

Lyčių skirtumai.

Nepaisant aukštesnio moterų išsilavinimo (žr. 1 priedą), vyrai greičiau kyla profesinės karjeros laiptais, užima aukštesnes pareigas ir gauna didesnius atlyginimus. Nė vienoje ekonominės veiklos sferoje moterys neuždirba daugiau už vyrus – 1998 m. moterų vidutinis uždarbis sudarė 77,2 proc. vyrų vidutinio uždarbio. 1999-2003 m. m. matomos tos pačios tendencijos. Skiriasi ir bedarbystės lygis mieste ir kaime. Kaime jis mažesnis.

Darbo biržos duomenimis, nuo 1994 m. bedarbių moterų buvo daugiau nei vyrų, ir 1998 m. jos sudarė 51,2 proc.. Moterų nedarbo lygis taip pat yra šiek tiek aukštesnis nei vyrų

(atitinkamai 6,6 ir 6,2 proc.). Tuo tarpu Statistikos departamento darbo jėgos tyrimų duomenys rodo priešingai – tarp bedarbių daugiau buvo vyrų (56proc.) [22].

Taigi, galima padaryti išvadą, kad socialinę atskirtį lengviau gali sudaryti moterys.

Šalyje atsiranda vis akivaizdesnis visuomenės skaidymasis. Pastebimas atskirų visuomenės sluoksnių ir grupių uždaramas (izoliacija). Skirtumai tarp pasiturinčiųjų ir skurstančiųjų didėja. Atskiros grupės pasmerkiamos socialinei atskirčiai, apsiriboja ar apribojamos minimaliu išsilavinimu, iškritimu iš darbo rinkos ir atsiduria uždaramame rate. Menkas išsilavinimas riboja dalyvavimo visuomenės gyvenime galimybes ir didina skurdą.

Susirūpinimą kelia rizikos grupės kaimo vietovėse ir regionuose, kuriuose žemiausias užimtumo lygmuo, merdi pramonė ir verslas, veša nedarbas. Rizikos grupėms priklauso suaugusieji, neįgiję pagrindinio išsilavinimo, bedarbiai, tautinės mažumos, neįgalieji, nuteistieji ir asmenys, grįžę iš įkalinimo vietos, privalomosios tarnybos kariai.

Lyčių lygybės problemoms Lietuvoje skiriama nemažai dėmesio. Yra parengta tam skirtų teisinių dokumentų bei įsteigtos institucijos, padedančios įgyvendinti lyčių lygybės principą. Moterys sudaro beveik pusę visų dirbančiųjų (45,8 proc., 2001 m.). Nepaisant rimtų pastangų užtikrinti moterims ir vyrams lygias galimybes darbo rinkoje, yra nemažai spręstinių problemų. Pavyzdžiui, neišspręsta kvalifikacijos atnaujinimo po motinystės atostogų problema, savo verslą pradedančių moterų yra kur kas mažiau negu vyrų, vyresnio amžiaus moterims sudėtinga įsidarbinti.

Didėjant imigrantų skaičiui, jų integracija į visuomenę priklauso nuo kalbos mokėjimo bei ankstesnio mokymosi ir įgytų kvalifikacijų pripažinimo. Šiems žmonėms turi būti sudaroma galimybė papildomai mokytis lietuvių kalbos ir įgyti (pripažinus ankstesnį mokymąsi) trūkstamas kompetencijas.

Formalusis mokymasis.

Formalusis institucinis švietimas yra pernelyg uždaras. Institucijos viena nuo kitos yra užsidarusios ir siekia siaurų savų interesų. [22].

Suaugusieji negali laikyti mokyklinių ir valstybinių egzaminų, jei nėra priimti į formalias institucijas. Taip neigiamas jų gebėjimas mokytis savarankiškai ar siekis įgyti žinių neformaliojo švietimo institucijose.

Suaugusiųjų mokymo centruose ir mokyklose mokymo programos nėra pakankamai lanksčios, neišplėtotas modulinis mokymasis, suaugusieji mokomi pagal bendrojo lavinimo programas neatsižvelgiant į jų patirtį ir poreikius.

Suaugusiųjų, anksčiau neįgijusių aukštojo išsilavinimo, galimybės dalyvauti nuoseklaus tęstinio mokymosi ar perkvalifikavimo studijose universitetuose yra ribotos. Nesukurta sistema,

kuri leistų pervesti kreditus iš vienos paralelios institucijos į kitą ar iš žemesnio institucinio lygmens į aukštesnį.

Nedarbo lygis įvairiose išsilavinimo grupėse labai skirtingas. DJT duomenimis, 2001 m. asmenų su aukštesniu nei vidurinis išsilavinimas nedarbo lygis siekė 11 proc., su viduriniu išsilavinimu – 22 proc., su pagrindiniu išsilavinimu – 26 proc. Apytikriai 4/5 darbo biržoje įsiregistravusių bedarbių neturi kvalifikacijos arba jų kvalifikacija neatitinka dabartinių darbo rinkos poreikių. Apie pusę įsiregistravusių jaunų bedarbių neturi jokios kvalifikacijos.

Ilgalaikis nedarbas tiek ES, tiek ir Lietuvoje yra panašus - maždaug kas antras bedarbis neranda darbo ilgiau kaip 12 mėn. (ES – 42 proc., Lietuvoje – 59 proc.). 2001 m. Didžiausias ilgalaikio nedarbo lygis yra užfiksuotas tarp asmenų, vyresnių nei 50 metų [22]. Tai pirmiausia susiję su vyresnio amžiaus žmonių nenoru bei gebėjimų stoka keistis ir, kita vertus, su darbdavių nuostata priimti į darbą jaunesnius žmones.

Būtina sudaryti sąlygas bedarbiams įgyti paklausias profesines kvalifikacijas ar atnaujinti turimas, didinti socialinį aktyvumą, siūlyti programas bendriesiems gebėjimams, tokiems kaip informacinės technologijos, užsienio kalbos, verslumas, socialiniai gebėjimai, ugdyti.

Tautinės mažumos.

Lietuvoje yra apie 18 proc. kitų tautybių gyventojų. 2000 m. atliktų darbo jėgos atrankinių tyrimų duomenimis, nedarbas tarp tautinių mažumų atstovų yra didesnis negu vidutinis: esant bendram nedarbui 14,7 proc., neturinčių darbo lietuvių buvo 13,6 proc., rusų - 22,1 proc., lenkų - 17,1 proc., kitų tautybių asmenų - 22,9 proc. Pastebėta, kad neturintys darbo tautinių mažumų atstovai yra menkiausiai išsilavinę, neturi reikiamo profesinio pasirengimo, o tai trukdo jiems integruotis į visuomenę [18].

Skatinti švietimo institucijas rengti įvairias programas kitataučiams, siekiant sudaryti galimybes įgyti reikalingas profesines kvalifikacijas ir palengvinti integraciją į visuomenę.

Neįgalieji.

Suaugusiųjų mokymo įstaigose žmonių, turinčių fizinę negalią, mokosi labai mažai. Dar 1991 m. buvo priimtas Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymas, tačiau realiai tik 1998 metų pabaigoje buvo pradėta rūpintis neįgalių žmonių švietimu. Šiuo metu Lietuvoje turime tik labai nedidelį skaičių suaugusiųjų mokyklų (centrų), kuriose mokosi negalią turintys žmonės. Tyrimų duomenimis, 2001/2002 mokslo metais neįgalieji sudarė tik 0,02 proc. formaliai besimokančių suaugusiųjų. Toks mažas neįgaliųjų skaičius dalinai susijęs su socialinėmis problemomis. Daugelyje mokyklų nėra liftų, įėjimai, bibliotekos, tualetai ir kt. nepritaikyti žmonėms judėti invalido vežimėliuose. Norint įrengti neįgaliesiems tinkamas patalpas, reikia nemažai lėšų, kurių mokykloms trūksta. Žinoma, ši problema nėra vienintelė,

kodėl tiek mažai neįgaliųjų mokosi šiose įstaigose. Vis dar jaučiamas psichologinis barjeras tarp negalia turinčiųjų ir sveikų žmonių [18].

Informacinės technologijos ir žinių ekonomika sukuria galimybes neįgaliesiems dalyvauti socialiniame ir ekonominiame visuomenės gyvenime [9]. Įvairios iniciatyvos ir programos neįgaliesiems turi būti remiamos ir skatinamos, ypač informacinių technologijų srityje.

Privalomosios tarnybos kariai.

Didžiausią Lietuvos kariuomenės dalį sudaro žemo išsilavinimo kariai, kurie sukakus 18 metų netešia mokslo, o atlieka privalomąją tarnybą. Ją baigę bando integruotis į darbo rinką, tačiau yra ribojami menko išsilavinimo [22].

Būtina išplėsti švietimo paslaugas kariuomenėje, užtikrinant pagrindinio išsilavinimo įvedimą ir vidurinio išsilavinimo galimybes, neformalaus švietimo modulius, kurie vėliau būtų pripažįstami formalioje išsilavinimo sistemoje.

Nuteistieji ir asmenys, grįžę iš įkalinimo vietos.

Paprastai tai menko išsilavinimo ir neturintys profesinės kvalifikacijos asmenys. Būtina skatinti ir remti įvairias modulines pagrindinio išsilavinimo ir profesinio rengimo programas kalėjimuose.

Būtina išplėsti pirminio profesinio rengimo paslaugas ir sudaryti sąlygas nuteistiesiems įgyti profesiją, taip palengvinant integraciją į darbo rinką grįžus iš įkalinimo vietos.

2.3. Skurdo ir socialinės atskirties Kaišiadorių rajone analizė

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2001 – ūjų metų sausio mėn. 1 d. Kaišiadorių rajone gyveno 37600 gyventojų. Demografinę situaciją rajone galima laikyti pakankamai stabilia: nuo 1998 m. gimstamumas bei mirtingumas daugmaž vienodas, tiesa, pastaraisiais metais šiek tiek padidėjo mirtingumas.

Socialiniai prieštaravimai mūsų visuomenėje darosi vis akivaizdesni. Norint juos geriau suvokti, būtina įvertinti žmonių užimtumo bei bedarbystės problemas. Galima teigti jog nors oficialiai nedarbas Kaišiadorių rajone nėra didelis (Kaišiadorių darbo biržos 2001m. sausio 1d. Duomenimis - 14 proc.), faktiškai neigiamus nedarbo padarinius tiesiogiai ar netiesiogiai jaučia beveik pusė (gal ir daugiau) rajono (ypač kaimo) gyventojų. Atlikus apklausą paaiškėjo, kad realus nedarbo lygis žymiai viršija oficialų: pvz., Nemaitonių k. iš 27 nedarbingųjų, darbingo amžiaus žmonių, tik 2 registruoti Kaišiadorių darbo biržoje. Bedarbiams registruotiems darbo biržoje, jos darbuotojai siūlo savo paslaugas: ieško darbo bei tarpininkauja įsidarbinant ar įgyjant tam tikrą kvalifikaciją. Dalis jų turi teisę gauti pašalpą, neregistruoti asmenys neturi teisės naudotis šiomis paslaugomis.

Darbo neturėjimas yra viena iš pagrindinių žmogaus degradacijos ir jo nesirūpinimo savo vaikais priežasčių. 242 probleminėse šeimose yra 348 tėvai (abu sutuoktiniai), iš kurių dirba tik 36. Tai sudaro vos 10 proc. Visi kiti gyvena iš pašalpų arba atsitiktinių darbų. Darbo neturėjimas sukelia daug skaudžių problemų [31].

Pastarąjį dešimtmetį Lietuvoje vykstantys socialiniai ir ekonominiai procesai nuskurdino daug šeimų, išryškino socialinius bei ekonominius skirtumus tarp atskirų socialinių žmonių grupių, pagausino negatyvius gyvenimo reiškinius, vienas iš kurių – grėsmingai augantis probleminių šeimų ir vaikų jose skaičius. Per 5 metus, t.y. 1999 – 2003 probleminių šeimų skaičius rajone išaugo 32 proc., kasmet rajone vidutiniškai 30-40 vaikų netenka tėvų globos.

Didelį nerimą kelia žmonės, priskiriami rizikos grupėms. Tai asmenys grįžę iš įkalinimo įstaigų, asocialios šeimos, kuriose vartojamas alkoholis ir narkotinės medžiagos. Ši žmonių grupė dažnai ne tik negali, bet ir nenori rūpintis savo šeima bei savimi. Rizikos grupei priskiriame ir niekur nedirbantys ir nesimokantys paaugliai 16-18 metų. Net 25 tokie paaugliai 2002 metais padarė nusikaltimus ir buvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn. Rajone nėra niekur nedirbančių ir nesimokančių 16-18 metų vaikų apskaitos, neišspręstas iš įkalinimo įstaigų grįžusių nepilnamečių užimtumas, nors parama asmenims, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų, (taip pat ir nepilnamečiams) teikiama keliomis kryptimis: jiems išmokama vienkartinė pašalpa, sudaroma galimybė apsigyventi laikino prieglobsčio įstaigoje (Kaišiadorių socialinių paslaugų centre) teikiamomis paslaugomis.

Perėjimas į rinkos ekonomiką ir sparčiai vykstantys socialiniai pokyčiai apsunkino daugelio žmonių gyvenimą, bet ypatingai tai palietė šeimas, globojančias invalidus arba auginančias vaikus su negalia. Beveik 6.5 procento rajono gyventojų sudaro invalidai, iš kurių: 9,3 proc. – I gr. invalidai, 61,2 proc. – II gr. invalidai, 29,5 proc. – III gr. Invalidai [31].

Iš pateiktų 1 lentelėje duomenų galima daryti išvadą, jog žmonių skaičius, kuriems reikalingos socialinės paslaugos, ne tik įvairios pašalpos, šalpos, bet ir švietimo skatinimas, mokymų bei kvalifikacijos kėlimo kursų organizavimas nagrinėjamu laikotarpiu didėja.

Tačiau iš duomenų matyti ir teigiama tendencija, kad sumažėjo ir asmenų užsiregistravusių darbo biržoje, tačiau vėlgi reikia pastebėti, jog daugelis bedarbių nesikreipia į darbo biržas. Kaip buvo minėta anksčiau, kad realus nedarbo lygis žymiai viršija oficialų (oficialus 14 proc., o neoficialus nedarbas kai kuriose seniūnijose siekia 27 proc.).

Kaišiadorių rajono socialinės padėties dinamika

Eil. Nr.	Gyventojų grupė	2000	2001	2002	2003	2004
1.	Bendras gyventojų skaičius	42621	40369	38215	38627	36845
2.	Globojami namuose asmenys	65	76	74	82	105
3.	Slaugomi namuose asmenys	104	135	118	157	184
4.	Invalidai (iš viso)	2158	2288	2172	2429	2439
5.	1-os gr.	267	263	257	301	325
6.	2-os gr.	1245	1331	1297	1440	1462
7.	3-ios gr.	628	673	618	672	678
8.	Vaikai invalidai	159	160	154	159	164
9.	Vieniši pensininkai	589	547	505	518	485
10.	Asmenys, sulaukę 80-84m.	602	581	569	561	540
11.	Asmenys sulaukę 85m. ir daugiau	715	655	585	530	473
12.	Daugiavaikės šeimos	761	759	763	631	612
13.	Našlaičiai vaikai	26	23	36	19	34
14.	Globojami vaikai	52	60	97	109	149
15.	Asm. grįžę iš įkalinimo įstaigų	21	78	33	61	86
16.	Nepilnos šeimos (vienas iš tėvų)	1084	1072	1170	1055	1212
17.	Bedarbiai, registruoti Darbo biržoje	1210	1479	1960	1179	1178
18.	Asocialios šeimos	152	243	172	275	273

Susiklosčius tokiai situacijai rajone, būtina ieškoti racionalių sprendimų, kaip sumažinti spartų bedarbių skaičiaus augimą, pašalpų bei kompensacijų mokėjimą.

Tinkamai socialiai remtinus asmenis nukreipiant į darbo vietas, juos konsultuojant, apmokant, pagreitėtų jų integracijos į visuomenę procesas, tokiu būdu būtų sutaupoma dalis savivaldybės lėšų.

2.4. Švietimo sistema Kaišiadorių rajone – situacijos analizė

Kaišiadorių rajone veikia 44 savivaldybės ugdymo įstaigos: 7 ikimokyklinės, 3 darželiai –pradinės mokyklos, 13 – mažakomplekčių pradinė mokyklų, 12 – pagrindinių mokyklų, 6 vidurinės mokyklos, 2 papildomo ugdymo įstaigos, 1 – jaunimo mokykla. Taip pat Kaišiadorių savivaldybėje veikia Kauno apskričiai priklausanti Kaišiadorių specialioji internatinė mokykla ir Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijai priklausanti Kaišiadorių žemės ūkio mokykla [32].

Rajono mokyklos turi 152 kompiuterius, tačiau jų labai trūksta. Daugelis kompiuterių yra moraliai pasenę. Vidutiniškai vienu kompiuteriu dirba net 33 rajono moksleiviai.

Teritorinės darbo biržos veikla orientuota į darbo jėgos paklausos ir pasiūlos suderinamumą, t.y. registruotiems darbo biržos klientams siūloma įsigyti naują, tik paklausią darbo rinkoje profesiją arba persikvalifikuoti. Darbo birža, siūlydama kursus, sudaro galimybes bedarbiams tobulinti jau turimą kvalifikaciją.

Naujųjų informacinių technologijų tema įvyko tik 2 seminarai per pastaruosius 2004 metus. Pagrindinė priežastis – prasta materialinė techninė bazė, nėra kompiuterių klasės, multimedia įrangos, nors gebančių dirbti ir mokyti kolegas lektorių tikrai yra [32].

2003-2004 metais Kauno apskrities administracijos iniciatyva buvo vykdomas PHARE programos projektas “Kauno e.regionas: informacinės visuomenės partnerystės programa”.

Parengtoje galimybių studijoje (e.regionas, 2004) buvo įvertinta informacinės visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimo Kauno regione analizė. Galimybių studijoje buvo išnagrinėtos penkios kryptys: viešasis administravimas, bendruomenės ir e. demokratija, švietimas ir e. gebėjimai, e. sveikata, verslas ir inovacijos.

Galimybių studijos “Švietimas ir e. gebėjimai” skyriuje akcentuojama, kad Kauno regionas mokyklų aprūpinimo kompiuterine įranga bei internetu Lietuvos mastu nėra pirmaujantis. Kauno regiono mokyklų kompiuterizavimo situacija galėtų būti geresnė, jei daugiau dėmesio ir lėšų šiai problemai skirtų Kauno regiono savivaldybės.

2 lentelė

Interneto prieigos taškai Kauno regione

Eil. Nr.	Savivaldybė	Gyventojų sk.	Interneto prieigos taškų sk.	Kompiuterių sk.	Taškų sk. 1000 gyventojų	Kompiuterių sk. 1000 gyventojų
1.	<i>Kauno</i>	373 671	4	11	0,01	0,03
2.	Kauno rajono	84 109	7	25	0,08	0,29
3.	Kaišiadorių	37465	7	9	0,18	0,24
4.	Kėdainių	65058	6	17	0,9	0,26
5.	Jonavos	52100	4	4	0,07	0,07
6.	Birštono	5389	3	9	0,55	1,67
7.	Prienų	35 363	2	6	0,06	0,17
8.	Raseinių	43762	4	14	0,09	0,32
	Kauno regione	198 318	37	95	0,18	0,47

Rodiklis, nusakantis plėtrą – interneto prieigos taškų sk. 1000 gyventojų. Didžiausias interneto prieigos taškų tankumas 1000 gyventojų yra Kaišiadorių savivaldybėje (čia įskaičiuota ir interneto kavinės). Kitose savivaldybėse šis rodiklis tesiekia tik šimtasias interneto prieigos taško. Tai rodo nepakankamą ir netolygią interneto prieigos taškų plėtrą regione. Daugiausiai interneto prieigos taškų įsteigta lankomiausiose vietose mokyklose ir bibliotekose. Taškų steigimui panaudojama seniūnijos bei viešosios įstaigos.

Informacinės technologijos sudaro prielaidas pateikti elektroninėje erdvėje platų švietimo informacijos spektrą – direktyvinius dokumentus, reikalingas nuorodas, mokomąją-metodinę medžiagą ir t.t. Tuo požiūriu buvo tyrinėtos Kauno apskrities savivaldybių interneto svetainės, siekiant nustatyti, kaip naujos galimybės išnaudojamos Kauno apskrityje. Žinant, kad mokyklų kompiuterizacija realiai vyksta ir informacinės visuomenės kūrimo Lietuvoje procesai yra pakankamai žymūs, galima konstatuoti, kad Kauno apskrities savivaldybės savo interneto svetainėse labai mažai atspindi šiuos procesus. Nors informacinės visuomenės plėtra yra neatsiejama nuo tikrojo informacinės visuomenės piliečio ugdymo bendrojo lavinimo mokyklose, nuo elektroninių gebėjimų įgijimo valstybės ir savivaldybių tarnautojams, aiškiai matosi, kad tie elektroniniai gebėjimai bei informacinės visuomenės, elektroninės valdžios kūrimo procesai ne visų aiškiai suprantami.

Informacinės ir žinių visuomenės kūrimo procese itin svarbu, kad kiekvienas pilietis mokėtų pagal savo poreikius veikti elektroninėje erdvėje. Todėl būtina, kad švietimo paslaugos, siekiant ugdyti savo elektroninius gebėjimus, būtų prieinamos kiekvienam to pageidaujantiui rajono gyventojui.

3. ELEKTRONINIS ŠVIETIMAS KAIŠIADORIŲ RAJONE, DABARTIS IR PERSPEKTYVOS, JO ĮTAKA RAJONO SOCIALINEI RAIDAI

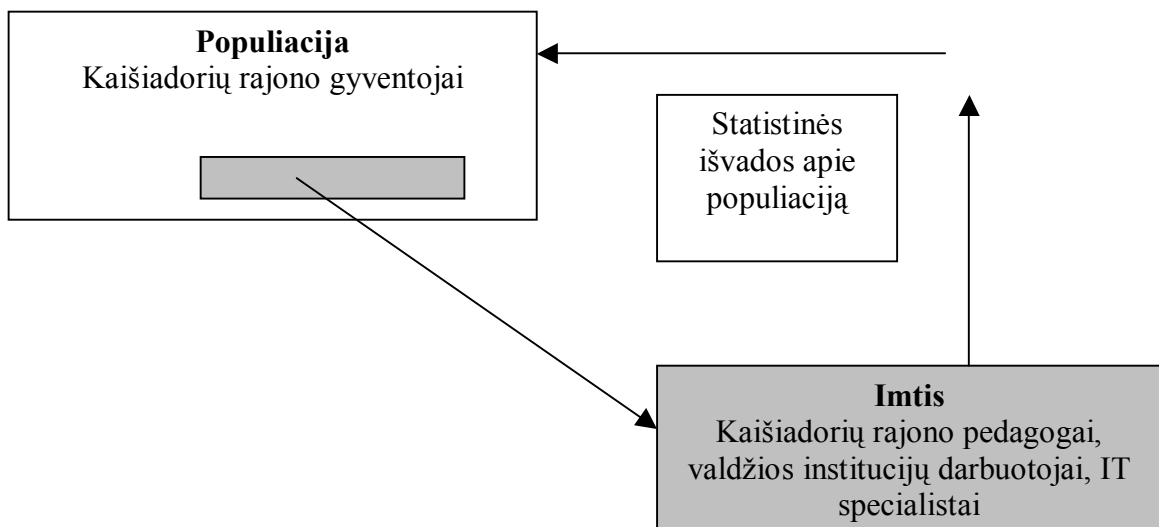
3.1. Kaišiadorių rajone teikiamų gyventojams e.švietimo paslaugų poreikio tyrimas

Tiriamosios aibės parinkimas

Kiekvienas statistinis tyrimas yra pradedamas tiriamosios aibės parinkimu. Taigi, tiriamoji aibė – imtis – Kaišiadorių rajono pedagogai, valdžios institucijų darbuotojai, IT specialistai.

Tyrimo vieta – Kaišiadorių rajonas.

Kadangi atliekant tyrimą, nėra tikslinga apklausti visus Kaišiadorių rajono gyventojus, tad buvo išskirta imtis. Populiacijos ir imties sąryšis pavaizduotas diagramoje.

2 pav. Populiacijos ir imties sąryšis

Apklauso tikslas – išanalizuoti teikiamų elektroninio švietimo paslaugų įtaką socialinei raidai, paslaugų teikimo plėtros galimybes, poreikius.

Tyrimo metodika

Tyrimas buvo vykdomas:

1. antrinių duomenų šaltinių analizė;
2. anketinė apklausa.

Pagrindinis anketinės apklausos metodo pasirinkimo argumentas buvo galimybė surinkti duomenis iš skirtingų veiklos sričių, skirtingų vietovių asmenų juos įvertinti. Tai lengviausia padaryti naudojant standartizuotą anketą, kai respondentai atsako į tuos pačius klausimus.

Sudarant anketos klausimus, buvo siekiama tokių tikslų:

1. išsiaiškinti, koks kompiuterizacijos lygis yra pasiektas Kaišiadorių rajone, koks kompiuterių, interneto poreikis;
2. sužinoti, koks gyventojų kompiuterinio raštingumo lygis;
3. išsiaiškinti, ar gyventojai sieks tobulinti savo kvalifikaciją, jeigu mokymo įstaigose bus diegiamos IKT;
4. išsiaiškinti, ar gyventojai yra atviri naujovėms, siekiant įgyti naujų žinių, būtinų profesinei kompetencijai įgyti;
5. kokie gyventojų poreikiai, kokios paslaugos būtų reikalingiausios, bei nustatyti priežastis kas nulemia nelygias galimybes naudotis e.švietimo paslaugomis ar tiesiog internetu.

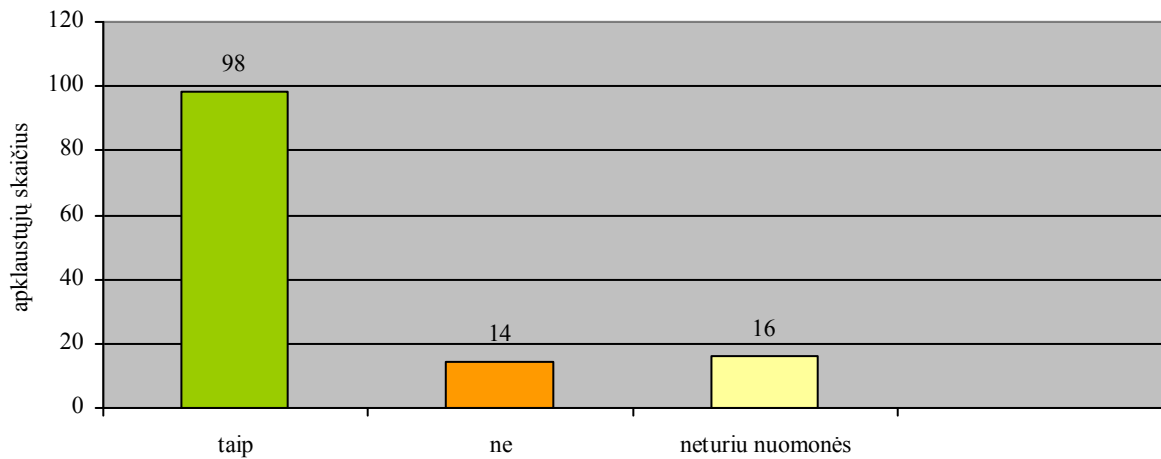
Hipotezės:

1. E.švietimo paslaugos tiesiogiai veikia rajono socialinę raidą.
2. Gyventojų susidomėjimas e.švietimo paslaugomis priklauso nuo gyventojų informuotumo apie jų naudą.
3. ES fondų teikiama parama, paspartintų e.švietimo paslaugų diegimą bei jų spektrą.
4. Rajono švietimo įstaigoms prisijungus prie portalo paslaugos taptų efektyvesnės, gyventojai aktyvesni.
5. Gyventojams naudingiausias visapusiškas aptarnavimas – transakcijos.

Sociologinio tyrimo rezultatų analizė

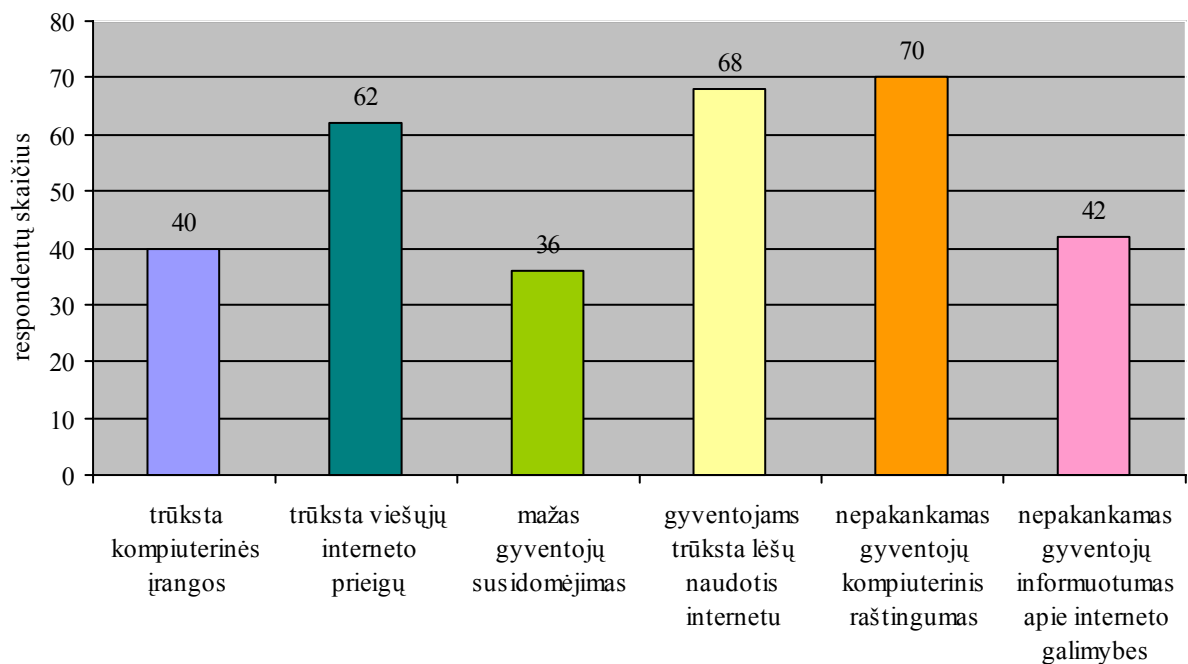
Tyrimui buvo naudojama apklausos anketa (žr. 2 priedą). Iš viso išplatinta anketų buvo 153, grįžo 128 anketos. Respondentai buvo parenkami atsižvelgiant į jų veiklos sritį, tai pedagogai, IT specialistai, valdžios institucijų darbuotojai.

Į klausimą, ar visi rajono gyventojai turi vienodas galimybes naudotis internetu respondentų atsakymai pasiskirstė taip: 98 atsakė, kad ne visi rajono gyventojai turi lygias galimybes, 14 atsakė, jog visi turi lygias galimybes, o 16 neturi nuomonės(žr. 3 paveikslą).

3 pav. Ar visi rajono gyventojai turi lygias galimybes naudotis internetu

Tai rodo, jog atskiroms gyventojų grupėms iškyla tam tikrų sunkumų, trukdžių naudotis internetu. Parengtos anketos 4-asis klausimas atsako į klausimą, kodėl kai kurie gyventojai negali naudotis teikiamomis paslaugomis, ar tiesiog internetu.

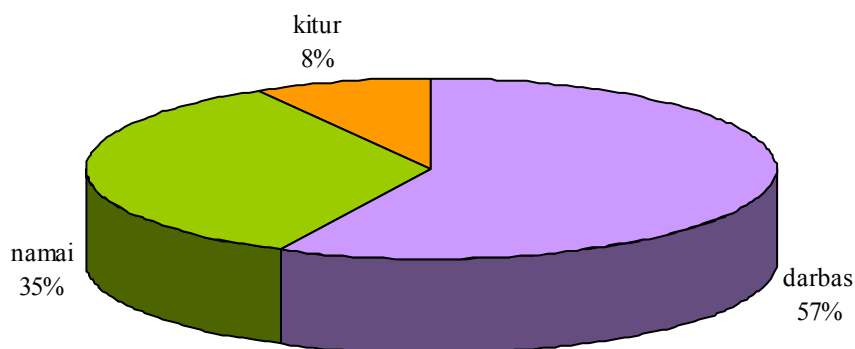

4 pav. Priežastys nulemiančios negalėjimą naudotis internetu bei elektroninėmis paslaugomis

Kaip matyti iš antrojo paveikslo, didžioji dalis respondentų nurodo, jog gyventojai negali naudotis internetu, nes nepakankamas gyventojų kompiuterinis raštingumas, jiems trūksta lėšų ne tik pasiekti interneto svetaines, bet ir mokėti už jose teikiamas paslaugas. Daugelis respondentų pažymi, jog patogiausia jiems būtų naudotis internetu namuose, taip būtų pigiau, tačiau ne kiekvienas gali įsigyti įrangą. Tačiau tik 28 proc. respondentų nurodo, jog viena iš

priežasčių, kad gyventojai nesinaudoja internetu, tai dėl to kad patys nesidomi, nerodo iniciatyvos. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad tuos 28 proc. sudaro pensinio amžiaus žmonės

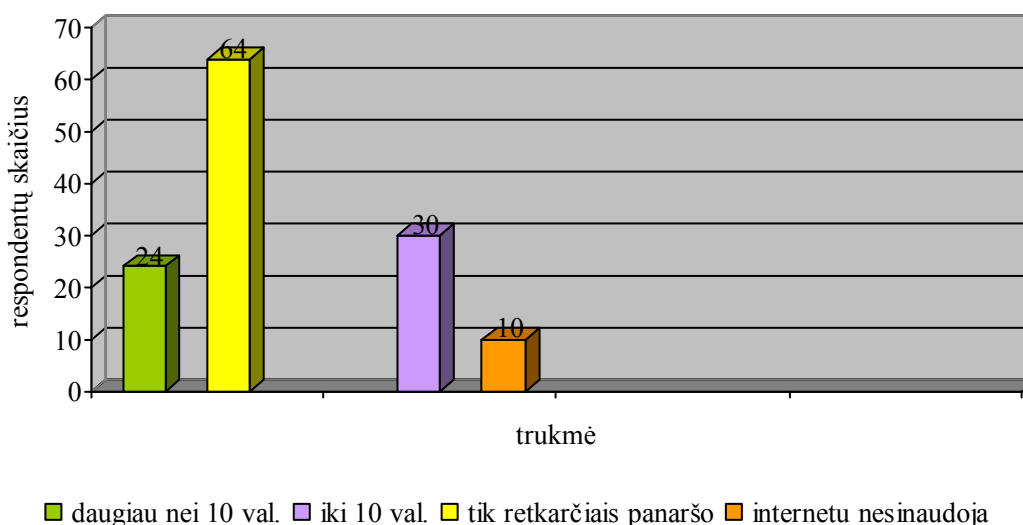
Apklausoje dalyvavę respondentai nurodė, jog šiuo metu turi galimybę naudotis internetu namie, darbe, mokyklose, Kaišiadorių miesto bibliotekoje. Respondentų pasiskirstymas pagal galimybes atsispindi 4 paveiksle.

5 pav. Prienamiausios interneto prieigos

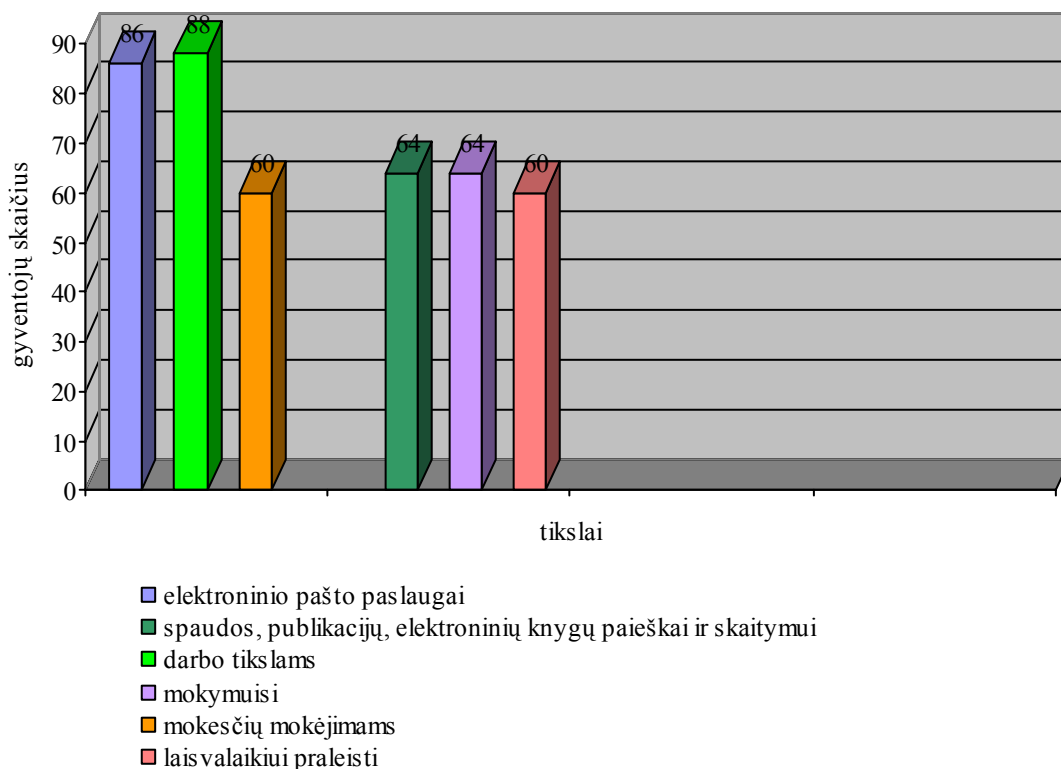
Nepriklausomai nuo to, kad respondentai turi galimybę naudotis internetu, ne visi vis dėlto naudojami. Neretai galima išgirsti, jog internetas, tai tik pramoga. Taip išryškėja, jog ne visi žino kokios paslaugos yra ar gali būti teikiamos internetu.

Respondentų naudojimosi internetu trukmė pavaizduota 6 paveiksle. Čia galima matyti, kad 10 respondentų, o tai yra 7,8 proc. visų apklaustųjų visiškai nesinaudoja teikiamomis paslaugomis, o net 50 proc. internetu naudojami tik retkarčiais.

6 pav. Respondentų naudojimosi internetu trukmė

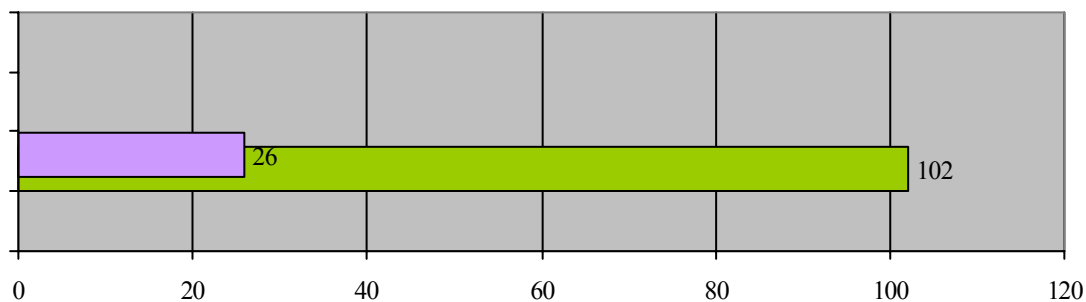
Dažniausiai respondentai internetą naudoja darbo tikslams, o tai sudaro 68 proc. visų respondentų. Beveik tolygiai yra naudojama elektroninio pašto paslauga, ja naudojasi 67 proc. visų apklaustųjų. Respondentai elektroninio pašto paslaugą vertina kaip komunikacijos priemonę, o taip pat nurodo, jog ja naudodamiesi jie persiunčia didžiąją dalį informacijos, elektroninių leidinių, publikacijų ir pan. Tad jie įvardija elektroninio pašto paslaugą kaip vieną švietimo priemonių.

7 pav. Respondentų naudojimasis internetu

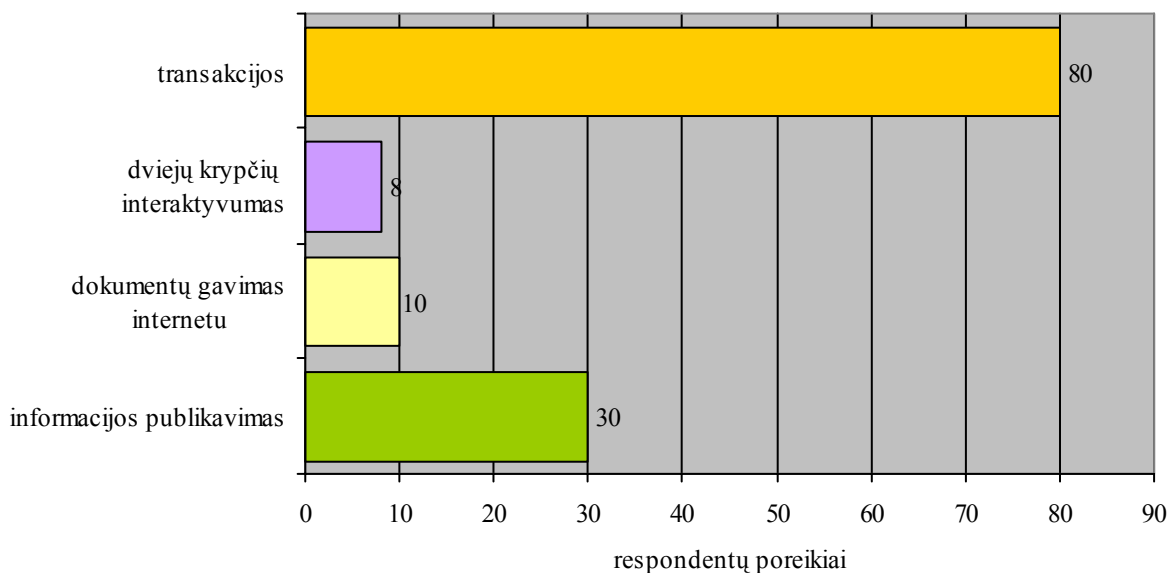
Svarbu atkreipti dėmesį, kad daug respondentų internetu naudojasi darbe ir/ar darbo tikslams, tai parodo, kad jiems būtų patogu kelti savo kvalifikaciją darbo vietoje (on the job).

Respondentų nuomone elektroninės paslaugos yra labai aktualios visiems rajono gyventojams, o elektroninio švietimo paslaugomis pageidautų naudotis net 80 proc. apklaustųjų kai dabar naudojasi tik 50 proc.

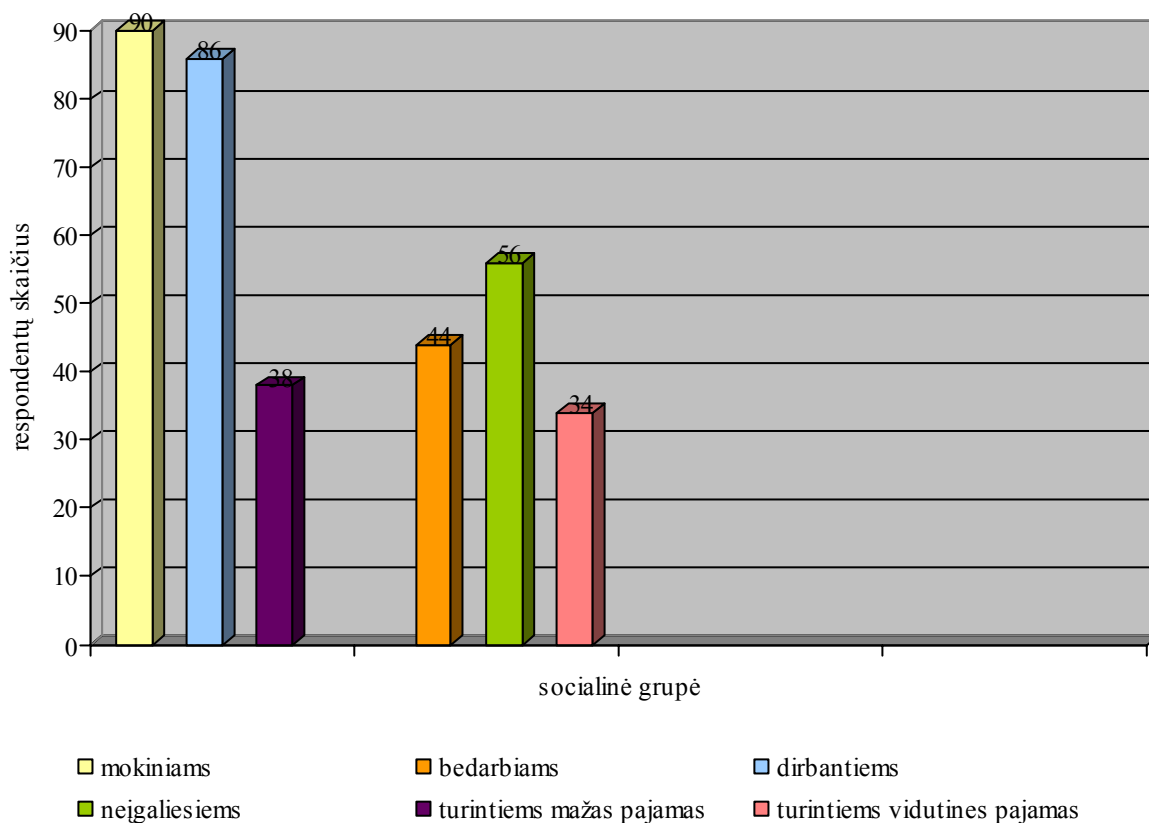
8 pav. Naudotūsi paslaugomis

Daugelis apklaustųjų e.švietimą sieja su elektroninių leidinių paieška, informacijos gavimu, naujienomis. Tačiau į klausimą koks paslaugų teikimo lygis tenkintų jų poreikius, daugelis atsakė transakcijos. Respondentams norėtųsi pilno aptarnavimo internetu. Jų nuomone tai sutaupytų tiek laiko, tiek materialinių išteklių.

9 pav. Gyventojų poreikius tenkinantys paslaugų teikimo lygiai

E.švietimo paslaugos, respondentų manymu yra aktualiausios mokiniams, taip mano net 70 proc. apklaustųjų. Jų manymu mokiniams aktualiausia mokintis, gilinti žinias, o IKT gali paspartinti žinių įsisavinimą. 67 proc. mano, jog ir dirbantiems būtų aktualu ir patogiu kelti savo kvalifikaciją internetu ar bent užpildyti paraiškas lankyti kursus, gauti medžiagą mokymuisi. Respondentai pabrėžia, jog jei turėtų tokias galimybes, tai pasiryžtų įgyti net naujas profesijas – persikvalifikuoti. 44 proc. mano, jog tai labai aktualu neįgaliesiems. Jiems sunkiau pasiekti švietimo įstaigas, interneto prieigas yra sudėtinga persikelti iš vienos vietovės į kitą, o jei tai ir pasiekama, tai asmenys turintys motorikos sutrikimų naudotis teikiamomis elektroninėmis paslaugomis naudotis negali, nes reikalinga speciali įranga. Taip apribojamos lygios galimybės siekti išsilavinimo. Netekę galimybės mokintis jiems ribojamos teisės dirbti, integruotis į visuomenę.

10 pav. E.švietimo paslaugų poreikiai atskiroms socialinėms grupėms

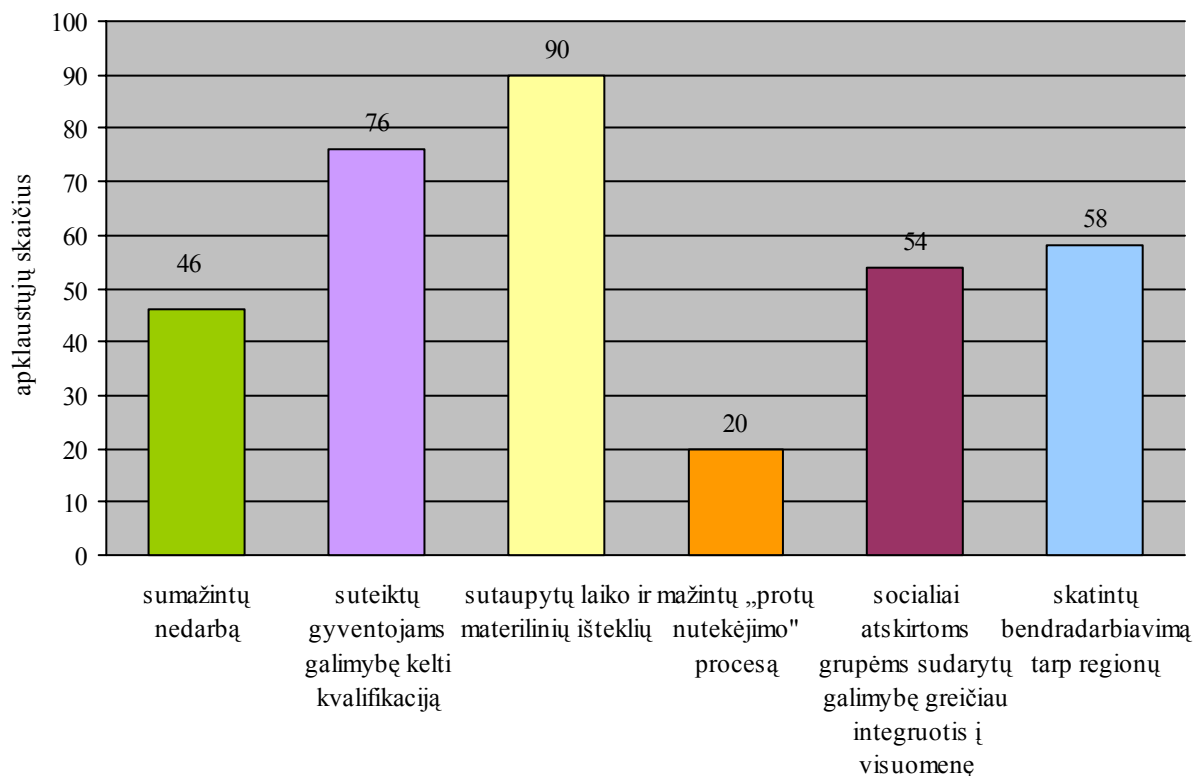
Čia svarbu išsiaiškinti, kokias socialines problemas galima būtų sumažinti, diegiant e.švietimo paslaugas, ar kokių tikslų būtų galima pasiekti, kad rajonas taptų patrauklesniu, gyventojams, verslui ir pan.

70 proc. apklaustųjų mano, jog tokių paslaugų teikimas rajone sutaupyti laiko ir materialinių išteklių. Tai turėta omeny, jog ne tik gyventojai sutaupyti, bet būtų taupoma ir savivaldybės biudžetas. Nes neįgalūs asmenys yra vežami į švietimo įstaigas savivaldybės transportu, darbuotojai norėdami kelti kvalifikaciją, ar lankyti kursus, turi išvykti, palikdami savo darbo vietą ir pan. 45 proc. mano, kad e.švietimo paslaugos skatintų bendradarbiavimą tarp regionų. Kaišiadorių rajonas yra labai patogioje geografinėje padėtyje, tačiau jis yra vienas iš atsiliekančių, vyrauja nedarbas, rajonas sensta ir pan. Tokios paslaugos paskatintų perimti kitų rajonų patirtį.

42 proc. akcentuoja socialiai atskirtų žmonių greitesnę integraciją į visuomenę, darbo rinką.

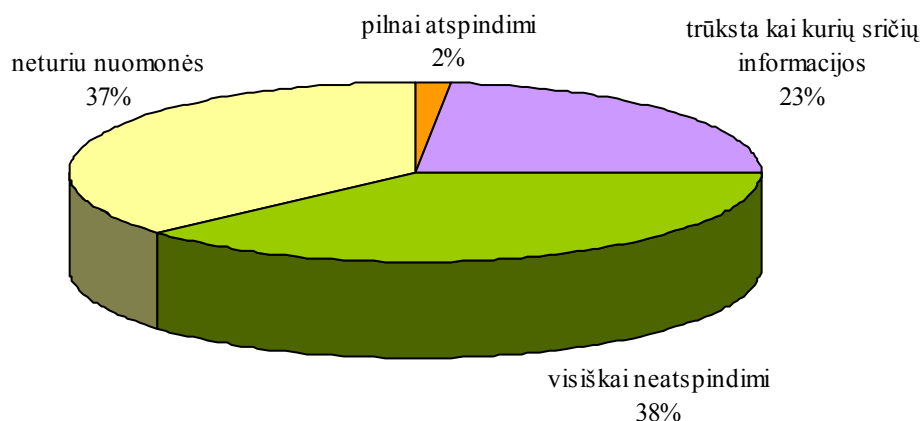
16 proc. teigia, jog labai ryškus rajone „protų nutekėjimas“, jauni žmonės išvykę iš rajono mokytis, atgal nebegrįžta. Jie stengiasi rasti kur kas patrauklesnį rajoną. Daugelis nurodo,

jog viena iš priežasčių yra prasta švietimo sistemos infrastruktūra. Stinga galimybių kelti kvalifikaciją, persikvalifikuoti, gauti naujausios informacijos.

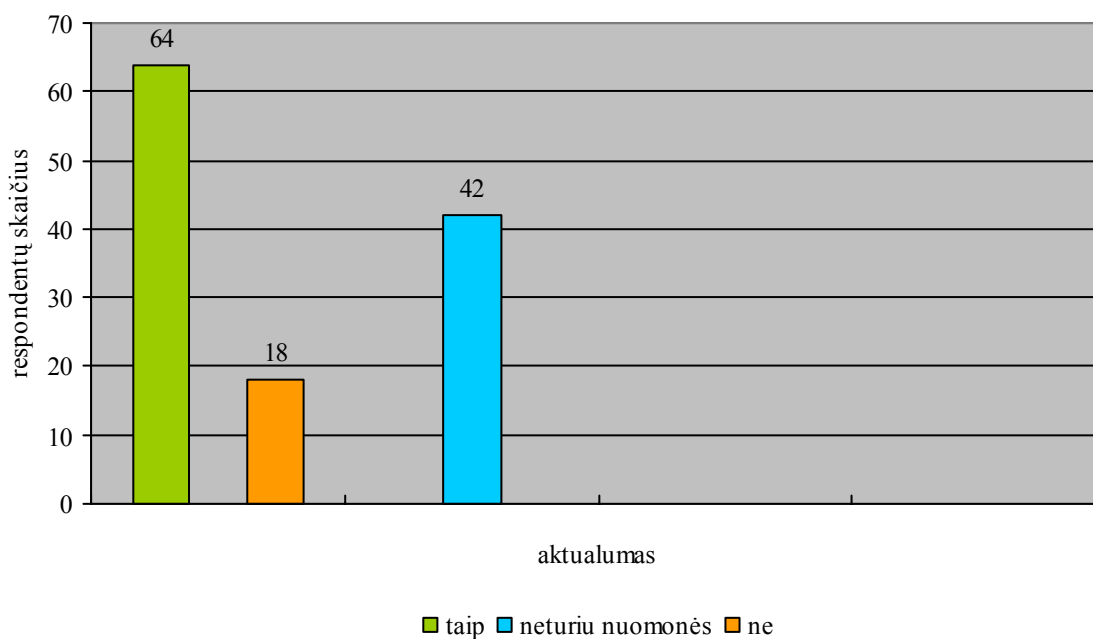

11 pav. E.švietimo daroma įtaka socialiniams reiškiniams

Nagrinėjant ar savivaldybės tinklapyje švietimo klausimai yra pilnai atspindimi. Išryškėja, kad 38 proc. mano jog e.švietimo klausimai visiškai neatspindimi, o 23 proc. mano, jog trūksta kai kurių sričių informacijos, tai yra respondentų netenkina informacija apie jau buvusius renginius, vykusius kursus ar kursus kurie vyks datomis ir valandomis. Gyventojai pageidautų išsamios informacijos, galimybės registruotis internetu, mokėti internetu už seminarus ir pan.

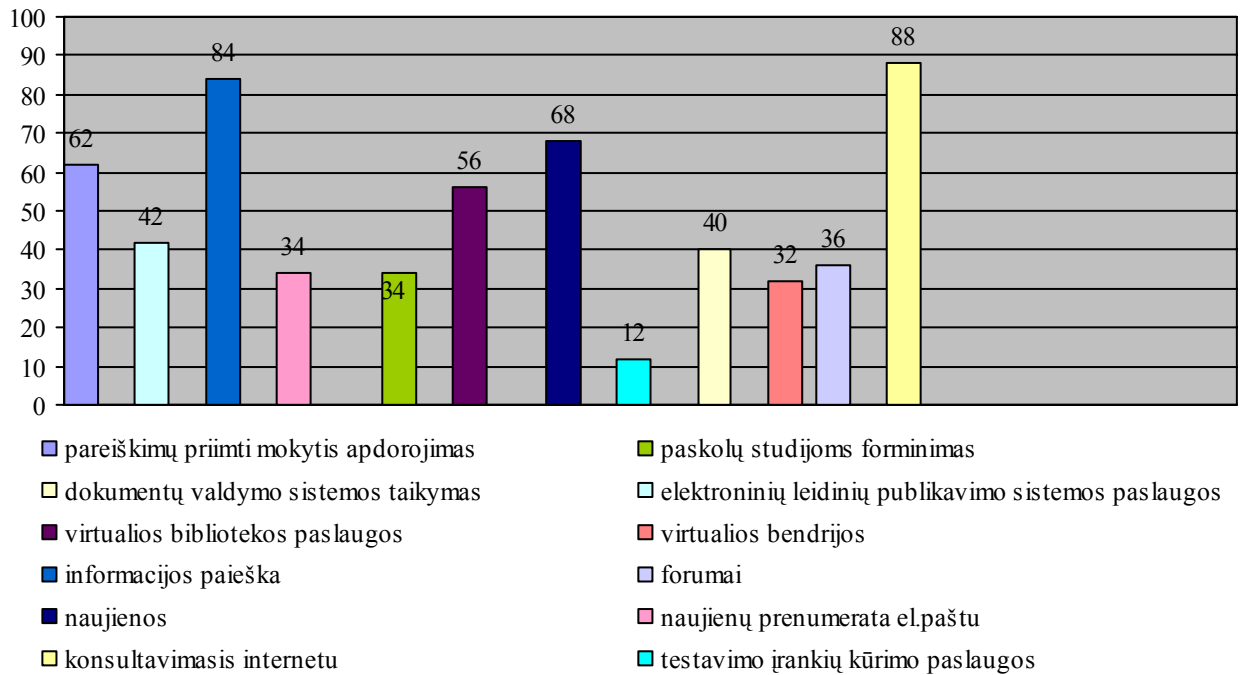
12 pav. Savivaldybės tinklapio informatyvumas e.švietimo srityje
 Gyventojų nuomone švietimo klausimai yra labai aktualūs ne tik Kaišiadorių rajone, bet ir bet kuriame kitame rajone. Pusė visų respondentų mano kad e.švietimo paslaugos yra tikrai aktualios bet kuriai socialinei grupei, neatsižvelgiant į amžių, lytį, tautybę ar pan.

13 pav. E.švietimo paslaugų aktualumas Kaišiadorių rajone

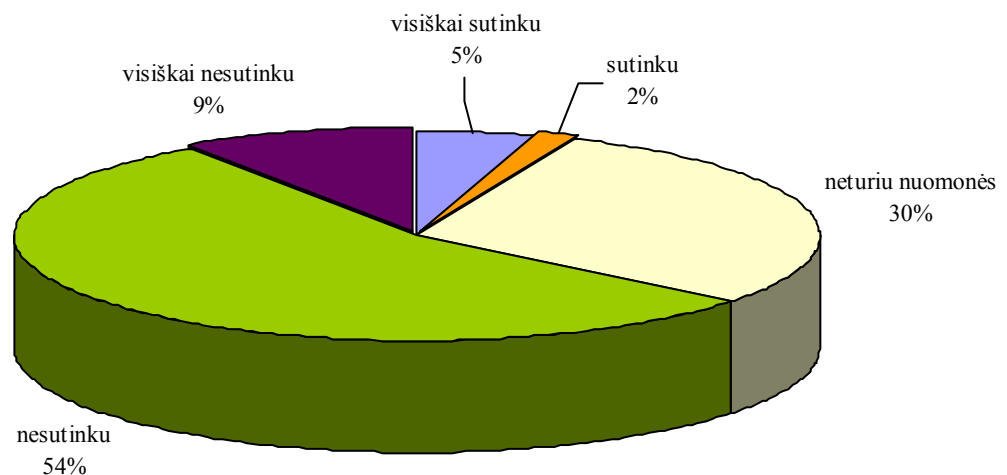
Konsultavimasis internetu yra viena iš labiausiai pageidaujamų paslaugų. Įdomu ir tai kad 49 proc. respondentų pageidautų galimybės pildyti paraiškas studijoms, kursams, stažuotėms.

14 pav. E.švietimo paslaugų poreikis

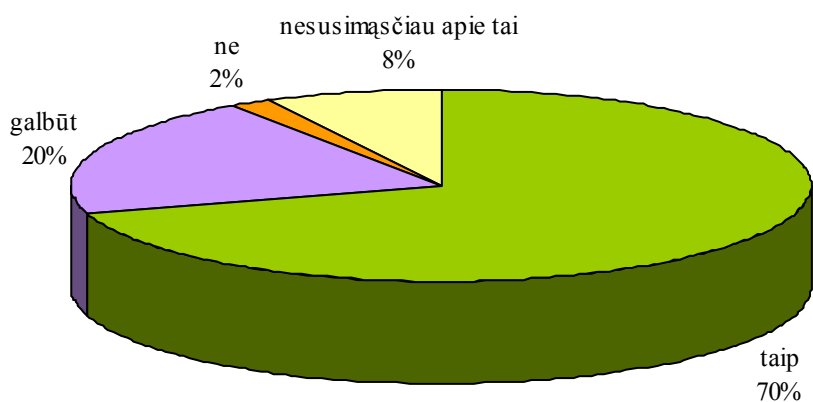
Nagrinėjant galimybes plėsti savivaldybės teikiamų švietimo paslaugų spektrą svarbu atsižvelgti į materialinius išteklius. Daugelis mano, jog savivaldybė nepakankamai skiria lėšų švietimui, o tame tarpe ir e.švietimo paslaugų plėtrai bei diegimui. Tai atsispindi 14 paveiksle. Paklausti ar savivaldybė teikia pakankamai lėšų daugiau nei 50 proc. respondentų su tokiu teiginiu nesutiko. Jų manymu, kad švietimui lėšų turėtų būti skiriama kur kas daugiau.

15 pav. Nuomonių pasiskirstymas, ar savivaldybė skiria pakankamai lėšų e.švietimui

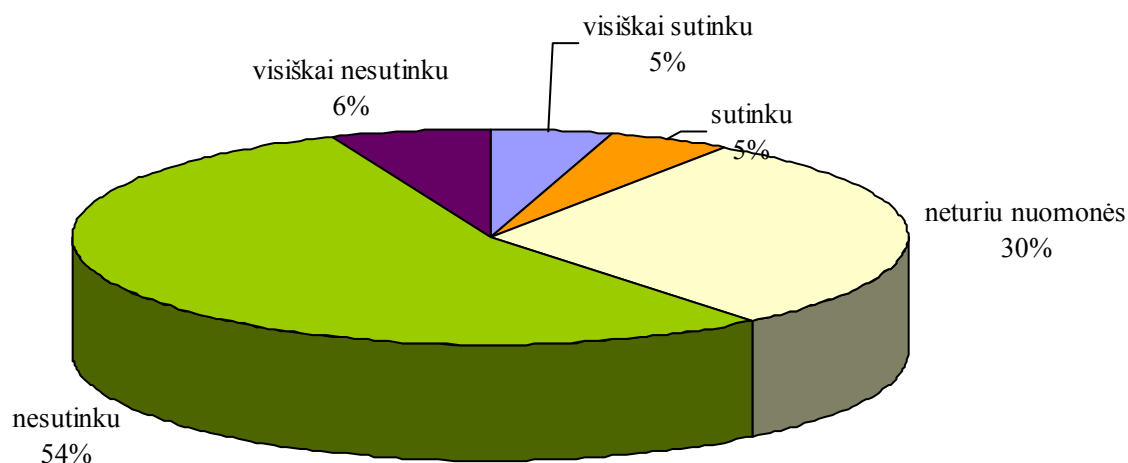
Apklausiamieji, žinodami savivaldybės biudžeto ribotumą, vertino galimybes pasinaudoti ES teikiama parama. Jų nuomone iš ES fondų gauta parama padėtų paspartinti paslaugų diegimą,

padidintų paslaugų spektrą. Pasinaudojus ES teikiama parama, būtų greičiau įsigyta kompiuterinė technika, programinė įranga, kaip anksčiau buvo minėta, kad gyventojams labiausiai trūksta kompiuterinės įrangos, lėšų jai įsigyti bei viešųjų interneto prieigų.

16 pav. ES parama, kaip priemonė skatinti e.švietimo paslaugų teikimo plėtrą

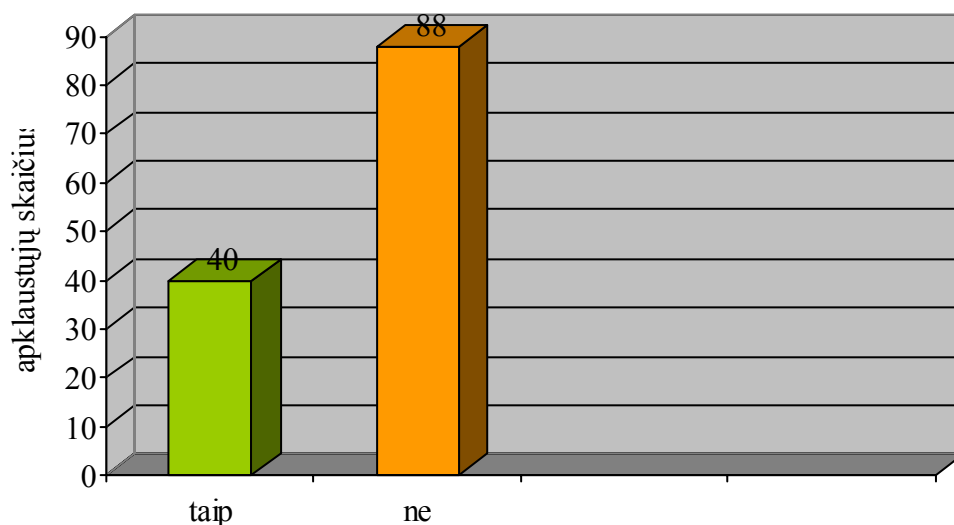
Kalbėti apie e.švietimo paslaugų spektrą Kaišiadorių rajone šiuo metu yra labai sunku, nes daugeliui trūksta net paprasčiausios informacijos. Tai atsispindi 16 paveiksle.

17 pav. Nuomonių apie informacijos e.švietimo srityje pakankamumą pasiskirstymas

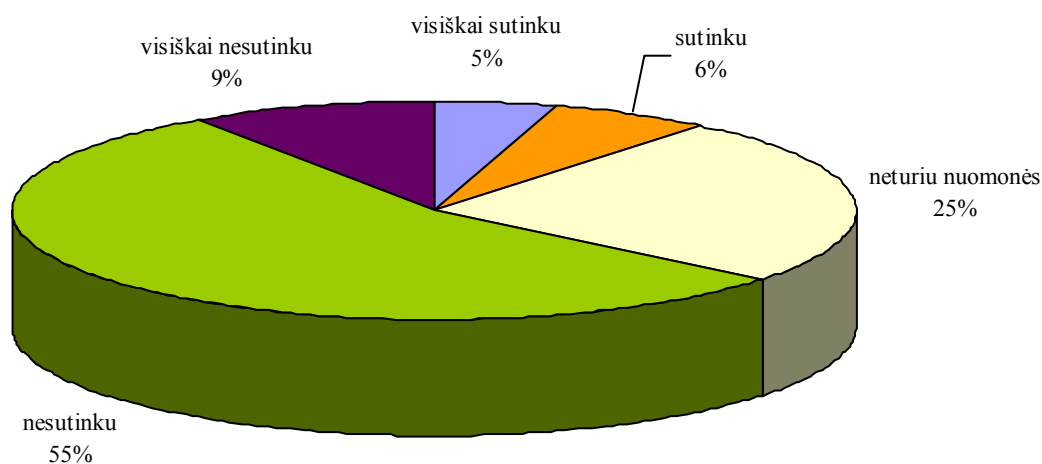
Kadangi informacija apie teikiamas paslaugas yra neišsami, tad mažėja ir gyventojų aktyvumas, suinteresuotumas. Nedaugelis respondentų žino ir apie organizuotus kompiuterinio

raštingumo kursus. Nors jų buvo organizuota tik pora, bet tokia informacija turėjo būti perteikta kiekvienam rajono gyventojui (žr. 17 paveiksle).

18 pav. Žino apie organizuotus kompiuterinio raštingumo kursus

Informacijos stygius nulemia ir gyventojų nežinojimą apie jų galimybes mokytis, teikti paraiškas mokytis elektroniniu būdu. Tačiau daugelis norėtų ir būtų suinteresuoti naudotis tokiomis paslaugomis. Jų manymu savivaldybė galėtų teikti daugiau tokių paslaugų, atitinkančių visų gyventojų poreikius.

19 pav. Nuomonių apie e.švietimo paslaugų, teikiamų savivaldybės pakankamumą, pasiskirstymas

Išanalizavus, kad e.švietimo paslaugos yra labai aktualios, jų nepakanka bei ne visi turi lygias galimybes jomis naudotis, rajono savivaldybės biudžetas yra ribotas, tad buvo iškeltas klausimas, ar galėtų savivaldybė paskatinti rajono švietimo įstaigas jungtis prie portalo. Tokiu būdu siekiant pagerinti e.švietimo paslaugų spektrą, efektyvumą bei gyventojų aktyvumą.

Daugelis respondentų, t.y. 73 proc. pasisakė už tokį prisijungimą. Jų manymu toks jungimasis suteiktų galimybę glaudžiau bendradarbiauti su kitais regionais, keistis informacija, patirtimi (žr. 19 paveiksle).

Jungimasis prie portalo ypatingai domina pedagogus, kaip matysime iš 3 lentelėje pateiktų duomenų jie ir buvo aktyviausi, dalyvaujant apklausoje. Jie sudarė net 55 proc. visų apklaustųjų.

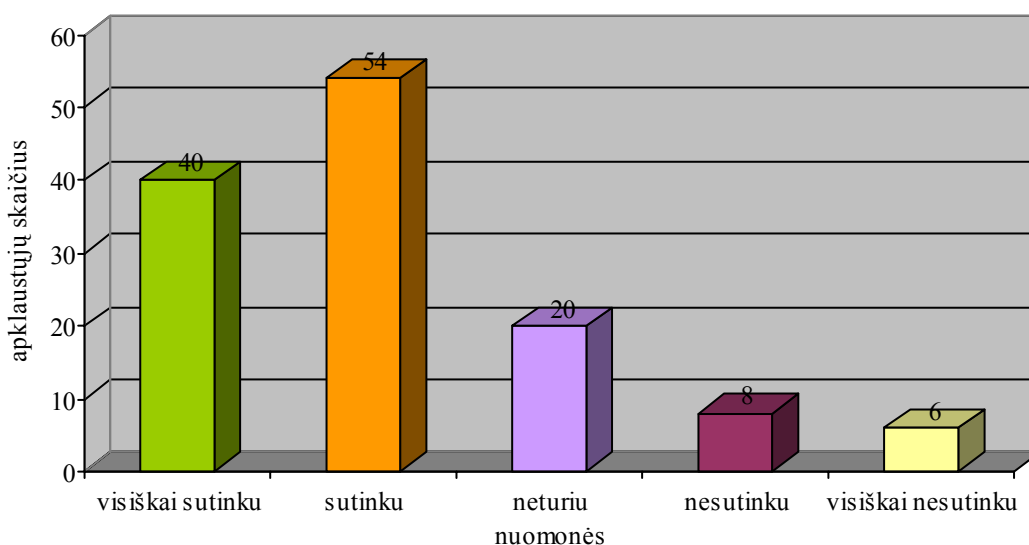
3 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal veiklos sritį

Veiklos sritis	IT specialistas	Pedagogas	Valdžios institucijos darbuotojas	Kita
	30	70	14	14

Portale būtų aiškesnis informacijos išdėstymas ir nereiktų naršyti visame internete ieškant reikiamos informacijos. Respondentai šiuo metu labiausiai naudojami tokiais tinklapiais kaip: švietimo ir mokslo ministerijos tinklapis, culture, mokykla, pprc, svietimas, vpu, ateities mokykla, egzaminai, moku, svietimas ir pan. Tačiau koncentruotos informacijos yra pasigendama.

Būtent pedagogai domisi technologijų naudojimu jų dėstomuose moduluose, tačiau nurodo, jog jiems trūksta kompetencijos bei pasirengimo. Pedagogų nuomone vaizdinė, garsinė medžiaga greičiau įsisavinama. Taip pat juos domina galimybė tikrinti savo turimas žinias internetu, laikyti testus, ar net testuoti mokinius.

20 pav. Nuomonių apie švietimo įstaigų prisijungimą prie portalo pasiskirstymas

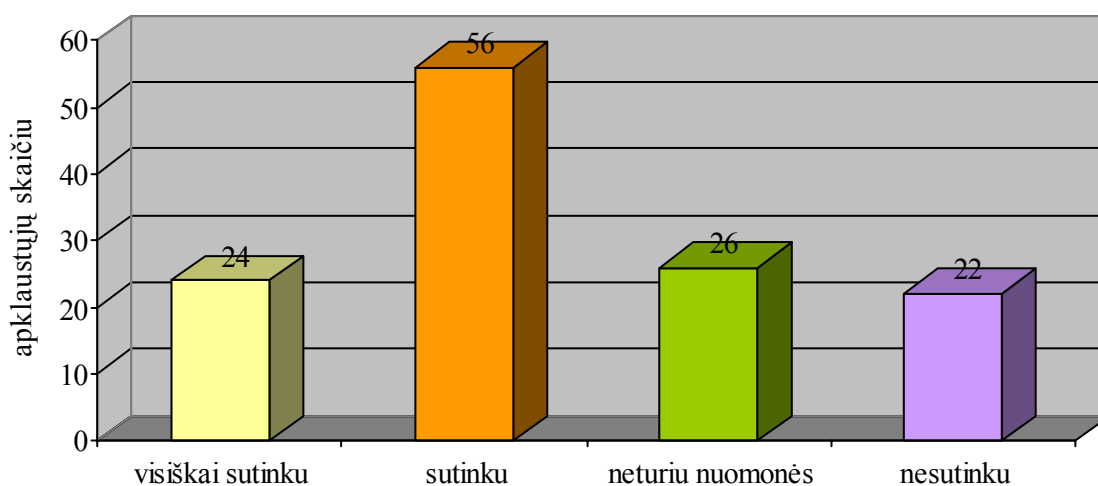
Kalbant apie respondentų aktyvumą, tai iš 4 lentelėje pateiktų duomenų matyti, jog aktyvesni yra kaimiškųjų vietovių gyventojai. Tai lemia daugelis priežasčių. Tose vietovėse labiau trūksta viešųjų interneto prieigų, jiems sudėtingiau gauti jiems aktualią informaciją, ar keltis iš vienos vietovės į kitą, dėl netobulos transporto infrastruktūros.

4 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietovę

Gyvenamoji vietovė	Respondentų pasiskirstymas	
	Sk.	Proc.
Kaišiadorys	22	17,2
Kruonis	12	9,4
Nemaitonys	6	4,7
Palomenė	8	6,3
Paparčiai	12	9,4
Rumšiškės	28	21,9
Žasliai	14	10,9
Žiežmariai	16	12,5
Praviemiškės	10	7,7

Kaip matyti iš 21 paveikslo 63 proc. respondentų sutinka, kad galimybė naudotis e.švietimo paslaugomis skatina socialinę raidą, tiek asmens, tiek viso rajono atžvilgiu. Nagrinėjant rajono socialinę struktūrą, buvo pastebėta, kad dauguma jaunimo nebegrižta į rajoną, rajone mažėja specialistų skaičius, tai slopina verslo plėtrą, rajono ekonomiką ir pan.

21 pav. E.švietimo įtaka socialinei raidai, respondentų nuomone

Kitoje dalyje apžvelgiamos perspektyvos plėsti e.švietimo paslaugų spektrą Kaišiadorių rajone.

3.2. E.švietimo paslaugų teikimo plėtros galimybės Kaišiadorių rajone

Apibendrinus tyrimo duomenis bei aptarus kitų ES valstybių narių patirtį galima daryti tokias išvadas, kad Kaišiadorių rajone gyventojų susidomėjimas yra didelis, tačiau e.švietimo paslaugų diegimui trūksta tiek techninės bazės, tiek lėšų. ES užsibrėžti tikslai, kad vienu kompiuteriu naudotųsi 5 žmonės, tai Kaišiadorių rajone šiuo metu kompiuteriu naudojami 33 asmenys.

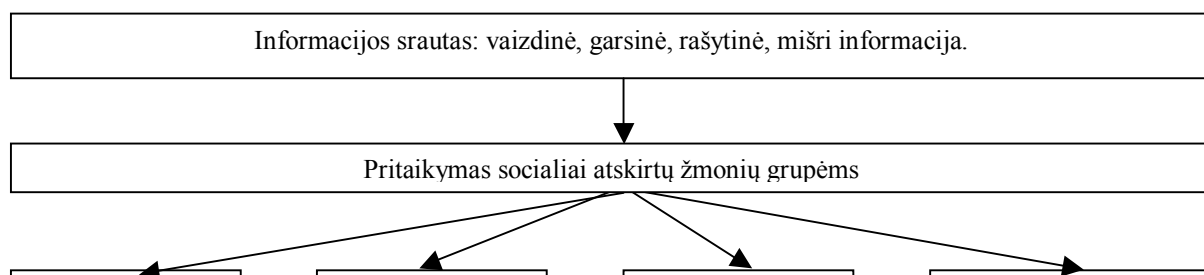
Atsižvelgdama į Kaišiadorių rajono gyventojų poreikius, norėčiau pasiūlyti įsteigti e.mokymo centrą (remiantis Suomijos patirtimi), kuriame būtų teikiama įvairiapusė, išsami informacija, bei e.paslaugos atitinkančios rajono gyventojų poreikius. Būtina numatyti ir įgyvendinti tokius uždavinius:

1. Parinkti strateginę vietą informavimo sistemos pagrindiniams šaltiniams pvz. e.mokymo centro, kad būtų visiems gyventojams lengvai prieinamas, tai lemia atstumas, susisiekimas ir pan.
2. Parengti programas, kaip pateikta informacija tenkintų rajono gyventojų poreikius (vaizdinė, garsinė, mišri ar kt.).
3. Informavimo priemonių pasiekiamumo užtikrinimas (informacinės aplinkos pritaikymas).
4. Centro misijos, vizijos, tikslų, uždavinių, formulavimas, tikslinių grupių nustatymas.
5. Gyventojų apmokymai (jei būtini).

Įgyvendinant pirmąjį uždavinį nustatoma e.mokymo centro steigimo vieta - e.mokymo centras turėtų būti steigiamas lengviausiai pasiekiamoje vietovėje, kadangi viešojo transporto sektorius nėra tinkamai sutvarkytas. Tai atsispindi ir tyrimo rezultatuose, daugelis rajono gyventojų, ypač kaimiškųjų vietovių, nurodė, kad susisiekimas rajone yra sudėtingas. Atsižvelgiant į šiuos trūkumus e.mokymo centro steigimo vieta būtų rajono centras, t.y. Kaišiadorių miestas (žr. 3 priedą), tačiau esant galimybėms (pritraukus privačias investicijas, gavus ES socialinio fondo paramą ir pan.) galima jo plėtra, labiausiai atskirtose vietovėse.

Trečiasis uždavinys būtų aplinkos pritaikymas, tad projekte orientuojamasi į Kaišiadorių rajono atokių vietovių bei socialiai remtinus asmenis, vietos bendruomenes, susiduriančias su ribotomis informacijos paieškos ir panaudojimo galimybėmis.

Įgyvendinus uždavinius būtų sukurta informacinė aplinka, kurią grafiškai būtų galima pavaizduoti (žr. 22 paveikslą).

22 pav. Informacinės aplinkos pritaikymas socialiai atskirtų žmonių grupėms [2]

Pagal ketvirtą uždavinį yra numatoma, jog turi būti suformuluota informacinio centro misija, vizija, tikslai, uždaviniai.

5 lentelė

Kaišiadorių rajono savivaldybės e.mokymo centro misija, vizija, tikslai, uždaviniai

Misija	Skatinti informacinės ir žinių visuomenės formavimą atokiose vietovėse, padidinti informacijos prieinamumą jų gyventojams, ypač socialiai atskirtoms žmonių grupėms, sudaryti jiems palankias sąlygas, gauti įvairiapusę informaciją apie socialines paslaugas, mokymus, verslo plėtros galimybes bendradarbiaujant valstybinėms ir nevyriausybinėms organizacijoms užtikrinti socialiai remtiniems asmenims ir jų šeimoms, probleminėms šeimoms reikalingų paslaugų ir paramos prieinamumą bendruomenėje bei skatinti neįgaliųjų integraciją į visuomenę.
Vizija	Teikiant informaciją, mokymus, konsultacijas, techninę pagalbą, socialiai atskirtų žmonių grupėms, siekti socialinės atskirties mažinimo, tarpusavio glaudaus bendradarbiavimo, stiprinti demokratinę, pilietinę visuomenę
Tikslas	Teikiant e.švietimo paslaugas, Kaišiadorių rajono savivaldybei, visoms žmonių grupėms mažinti skurdą bei socialinę atskirtį, Kaišiadorių rajone.
Uždaviniai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teikti visą ir išsamią informaciją, susijusią su Kaišiadorių rajone teikiamomis e.švietimo paslaugomis. 2. Konsultuoti gyventojus, jiems rūpimais klausimais. 3. Rengti, koordinuoti mokymus nariams ir vadovams. 4. Informuoti apie centro veiklą per žiniasklaidos priemones bei renginius. Teikti techninę pagalbą.

Projekto dėka Kaišiadorių rajono savivaldybėje bus įkurtas e.mokymo centras, kurio veikla turėtų sumažinti nutolusių nuo rajono centro vietovių informacinę atskirtį, skatinti socialinę-ekonominę plėtrą.

Kaišiadorių rajone siekiant užtikrinti visų rajono gyventojų lygias teise steigiamas e.mokymo centras, kurio numatytos tokios veiklos:

- bus pagerinta informacinė aplinka neįgaliems vartotojams ir sudarytos palankesnės sąlygos neįgalių žmonių informacinių poreikių tenkinimui, savišvietai ir konkurencijai darbo rinkoje;
- įrengta darbo su tekstą didinančių aparatų vieta regėjimo negalę turintiems vartotojams;
- įrengtos kompiuterizuotos vartotojų darbo vietos;
- įrengta informacinė lenta informacijai apie teikiamas paslaugas teikti bei nevyriausybiųjų organizacijų nariams reklamuoti savo paslaugas ir veiklą centre;
- ugdomas kompiuterinis raštingumas, plečiant elektronines informacijos paslaugas;
- išplėtus kompiuterizuotas darbo vietas vartotojams, pagerintos sąlygos dirbti su Microsoft Word, PowerPoint programomis, vykdyti paiešką Internete bei duomenų bazėse;
- parengta kompiuterinio raštingumo apmokymų medžiaga ir sudarytos sąlygos kiekvienam projekto dalyviui ja naudotis savarankiškai;
- ugdomas informacinis raštingumas ir skaitymo kultūra;
- kaupiama ir populiarinama nauja literatūra medicinos, psichologijos, verslo, vadybos, teisės, švietimo, kompiuterijos klausimais. Tinkamai sukomplektuotas fondas tarnaus didelės bendruomenės dalies profesiniam bei tęstiniai mokymuisi bei kvalifikacijos kėlimui;
- kaupiamas garsinių elektroninių knygų ir knygų padidintu šriftu fondas;
- organizuojami naujai gautų dokumentų parodų atidarymai, supažindinant su informacijos paieškos šaltiniuose sistema, fondo išdėstymu;
- sukurti ir nuolat atnaujinti interneto svetainę;
- prijungti savivaldybės mokyklas prie interneto;
- visoms savivaldybės mokykloms dalyvauti mokyklų kompiuterizavimo proveržio projektuose;
- rengti mokyklose mokymo metodines priemones;
- atverti mokyklos kompiuterinę įrangą mokyklos bendruomenei popamokiniu metu;
- išnaudoti e. gebėjimų ugdymui Kaišiadorių rajono bibliotekų galimybes;

- įtraukti į tarnautojų į darbą priėmimo sąlygas bei atestacines nuostatas kompiuterinio raštingumo patvirtinimo dokumento pateikimą;
- rengti tarnautojams kompiuterinio raštingumo kursus;
- skatinti savivaldybės teritorijoje esančioms mokymo institucijoms tapti testavimo centrais;
- parengti rajono gyventojams skirtą medžiagą, įgalinančią nuotoliniu būdu įgyti arba tobulinti savo kompiuterinę kompetenciją;
- įtraukti į veiklą elektroninėje erdvėje pagyvenusius rajono gyventojus, panaudojant universitetų, mokyklų bei atvirųjų prieigos taškų galimybes;
- savivaldybėje numatyti finansavimą kompiuterinio raštingumo iniciatyvų palaikymui;
- skatinti verslo iniciatyvas, reklamuojant, pritraukiant prie projektų ir programų realizavimo;
- plėtoti ir skatinti Kaišiadorių – besimokančio rajono iniciatyvą, ją plėtojant visame Kauno regione.

Santykiai su kitomis institucijomis ir visuomene

Kaišiadorių rajono e.mokymo centras sieks glaudaus bendradarbiavimo su valstybinėmis institucijomis, ypatingas dėmesys bus teikiamas privačių investicijų skatinimui, o taip pat sieks, sustiprinti ryšius tarp rajono gyventojų bei savivaldybės.

Laukiami Kaišiadorių rajono savivaldybės, e.mokymo centro veiklos rezultatai:

- 10 proc. sumažėjęs nedirbančiųjų skaičius (ilgalaikių bedarbių), ypatingai išėjusių iš įkalinimo įstaigų, neįgaliųjų, ilgalaikių bedarbių;
- miesto ir kaimiškųjų vietovių skirtumų mažėjimas;
- 10 proc. asmenų, kurie siekia aukštesnio (pagrindinio, vidurinio, profesinio) išsilavinimo nukreipimas į švietimo įstaigas;
- 2 proc. sumažėtų visų rajono skurstančiųjų skaičius;
- didėjantis darbo vietų kūrimo poreikis;
- aktyvesnė nevyriausybinė organizacijų veikla;
- parengtos mokymo medžiagos reikalingos siekti išsilavinimo, sukurtos duomenų bazės apie mokymo įstaigas, kurios gali priimti mokyti;
- parengtos konsultacinės medžiagos, duomenų bazės apie laisvas darbo vietas reikalingą kvalifikaciją;
- veiklos nenutrūkstamumo užtikrinimas;
- įsigyta ir instaliuota įranga;

- sumažėjusios savivaldybės išlaidos.

Viena iš papildomų galimybių būtų pasinaudoti ES teikiama parama bei įrengti kuo daugiau viešųjų interneto prieigų, su reikalinga įranga, kad kiekvienas rajono gyventojas galėtų naudotis teikiamomis paslaugomis.

Numatomi žemiau išvardinti tikslai.

Tikslas. Aktyvinti Kaišiadorių rajono švietimo įstaigų veiklą, ugdant informacinės visuomenės pilietį, įsijungiant į šalyje pradedamą vykdyti informacinių technologijų taikymo ugdymo procese proveržio programą.

Uždaviniai:

Pasiekti, kad visos Kaišiadorių rajono vadovaujančios švietimo institucijos savo veiklą pilnai atspindėtų internete – savivaldybės švietimo skyrius turi turėti nuolat atnaujinamą interneto svetainę;

Pasiekti, kad kiekviena Kaišiadorių rajono bendrojo lavinimo mokykla būtų prijungta prie interneto;

Visokeriopai skatinti Kaišiadorių rajono mokyklas aktyviai dalyvauti mokymo kompiuterizavimo proveržio programos pilotiniuose projektuose;

Skatinti mokyklas diegti informacines technologijas mokyklų bendruomenių aktyvesnio bendravimo, naujų mokymo metodų taikymo, mokymo metodinės medžiagos pateikimui;

Pasiekti, kad mokyklų kompiuterinė įranga būtų naudojama ne tik pamokų metu, o taptų prieinama popamokinei veiklai, mokyklų bendruomenei bei socialinei mokinių atskirčiai mažinti;

Skatinti švietimo ir mokslo institucijas teikti kuo daugiau mokymo paslaugų.

Tikslas. Pasiekti, kad visi Kaišiadorių rajono valstybės ir savivaldybių tarnautojai įgytų ir patvirtintų savo kompiuterinį raštingumą.

Uždaviniai:

1. Skatinti savivaldos tarnautojus įgyti ir patvirtinti savo kompiuterinę kompetenciją;

2. Periodiškai rengti savivaldybių tarnautojams kursus, supažindinant su naujomis informacinių technologijų taikymo galimybėmis;
3. Skatinti savivaldybių bendradarbiavimą su ECDL testavimo bei kompiuterinio raštingumo ugdymo centrais.

Tikslas. Sudaryti galimybes visiems Kaišiadorių rajono piliečiams pagal savo poreikius ugdyti savo e-gebėjimus lankant kursus, mokantis nuotoliniu būdu, taip sudarant palankesnes galimybes darbe bei ieškant darbo, nedirbančių piliečių įtraukimui į veiklą elektroninėje erdvėje aktyviau panaudoti visuomenines organizacijas (Trečio amžiaus universitetus ir t.t.).

Uždaviniai:

1. Sudaryti galimybes Kaišiadorių rajono gyventojams kelti savo kompiuterinę kompetenciją nuotoliniu būdu;
2. Sudaryti galimybes pagyvenusiems Kaišiadorių rajono gyventojams įgyti minimalų kompiuterinį raštingumą, įtraukiant į kursų rengimą trečiojo amžiaus universitetus, mokyklų ir universitetų bendruomenes, verslo institucijas;
3. Siekti pritraukti finansavimo galimybes visuotinio kompiuterinio raštingumo iniciatyvoms inicijuoti, skatinti bei palaikyti.

Tikslas. Plėtoti programas (besimokančio miesto ir t.t.) ir visokeriopai skatinti verslo iniciatyvas (Interneto autobusai ir t.t.).

Uždaviniai:

1. Visokeriopai skatinti verslo iniciatyvas – interneto autobusus, laisvą prieigą prie interneto savo mokymo klasėse nekomerciniu laiku – ir plačiai skleisti gerą patirtį;
2. Toliau skatinti kompiuterinę kompetenciją skatinančių bei ugdančių programų plėtrą
3. Skatinti universitetuose vykdomus informacinės visuomenės projektus, siekiant jų prieinamumo plačiajai visuomenei, skelbti gerą patirtį.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Informacinės technologijos sudaro prielaidas pateikti elektroninėje erdvėje platų švietimo informacijos spektrą – dokumentus, reikalingas nuorodas, mokomąją-metodinę medžiagą ir t.t. Taip pateikiama informacija, mokomoji medžiaga esant tinkamai techninei bazei, būtų lengviau pasiekiami gyventojams, todėl būtina, kad švietimo paslaugos, siekiant ugdyti savo elektroninius gebėjimus, būtų prieinamos kiekvienam, to pageidaujančiam rajono gyventojui.
2. Būtina suderinti i profesinio rengimo pasiūlą regionuose su darbo vietų struktūra, taip pat koordinuoti profesinio rengimo, tęstinio profesinio mokymo ir darbo biržų mokymo pasiūlą, plėtoti suaugusiųjų švietimo paslaugas. Daugiau dėmesio reikėtų skirti regiono švietimo infrastruktūros plėtrai.
3. Būtina skatinti naudotis IKT visuose švietimo, mokymo ir žmogiškųjų resursų plėtros etapuose atsižvelgiant į specifinius asmenų su negalia, jautrių ir pažeidžiamų grupių poreikius. Skatinti greitesnę integraciją į visuomenę, pilietiškumą, bendradarbiavimą.
4. Atlikus tyrimą, pastebima, kad daugelis Kaišiadorių rajono gyventojų, t.y. 80 proc., naudotusi e.švietimo paslaugomis, jei tik būtų tinkamai informuoti apie galimybes jomis naudotis bei paslaugų spektras atitiktų jų poreikius, nes šiuo metu pagrindinė problema mažas informuotumas.
5. Viena iš galimybių padidinti teikiamų e.švietimo paslaugų teikimo spektrą bei efektyvumą, pasinaudoti ES fondų teikiama parama, įtraukiant verslo subjektus bei nevyriausybinės organizacijas (būtų greičiau įsigyta reikalinga įranga).
6. E.švietimo paslaugų teikimas bei galimybės jomis naudotis, 70 proc. gyventojų nuomone sumažintų materialinius bei laiko kaštus, suteiktų galimybę kelti kvalifikaciją, sumažintų „protų nutekėjimą“, skatintų rajono socialinę raidą, ne tik Lietuvos kontekste, bet ir ES kontekste.
7. Pilnas aptarnavimas, apimantis formų pateikimą ir apmokėjimą (transakcijos) būtų pats efektyviausias e.švietimo paslaugų teikimo lygis, taip mano net 63 procentai visų gyventojų, tokį paslaugų teikimo lygį galima būtų užtikrinti jungiantis švietimo įstaigoms į portalus.
8. Remiantis gyventojų išreikšta nuomone bei poreikiais viena iš galimybių plėtoti e.švietimą yra steigti e.mokymo centrą. Remiantis užsienio šalių patirtimi (Suomijos, Italijos), tokie centrai yra efektyvi priemonė gyventojų švietimui, neatsižvelgiant į amžių, lytį, tautybę ar kitą socialinę padėtį. Per metus tokie užsienio šalių e.švietimo centrai suteikia paslaugų apytiksliai 8 tūkstančiams gyventojų.
9. E.mokymo centru gali tapti bet kokia jau veikianti rajone švietimo, kultūros įstaiga (vidurinė mokykla, biblioteka, profesinė mokykla). Toks centras suteiktų galimybę gyventojams kelti

kvalifikaciją, persikvalifikuoti, sumažėtų miesto ir kaimiškųjų vietovių skirtumai, aktyvėtų nevyriausybinių organizacijų veikla, būtų skatinamas gyventojų aktyvumas, pilietiškumas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Augustinaitis A. Informacijos visuomenės savivaldos tendencijos// Informacijos mokslai, 2000 (14). P. 45.
2. Barčkutė O. Šiuolaikinės verslo organizacijos informacijos išteklių vadybos filosofija// Informacijos mokslai, 2002 (22). P. 51-59.
3. Bieliūnas M. Žinių vadybos praktinis taikymas: pokyčiai, kuriuos lemia ekonomikos tendencijos// Informacijos mokslai, 2000 (14). P. 46-56.
4. Castells M. Informacijos amžius: ekonomika, visuomenė ir kultūra 1//Tinklaveikos visuomenės raida. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2005. P. 130-369.
5. Darulis R. Europos socialinis fondas: tikslai, finansuojamos sritys, įgyvendinimo Lietuvoje perspektyvos/ Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. – Vilnius, 2002.
6. B. Deksnys, R. Juzefavičius, A. Keras ir kt. Informacinių technologijų visuomenė: humanitarinės interpretacijos. – Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2002. P. 39-57.
7. Gudauskas R. Informacijos visuomenės kūrimo strategija: Lietuva globalių permainų kontekste// Informacijos mokslai, 2000 (14). P. 9 – 17.
8. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 04 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr.71-3216.
9. Krupavičius A. Demokratinė politika ir informacijos visuomenės iššūkiai// Informacijos mokslai, 2000 (13). P. 16 – 25.
10. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. vasario 28 d. įsakymas Nr. 315 „Dėl informacijos ir komunikacijos technologijos diegimo švietimo sistemoje programos“
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 28 d. nutarimas Nr. 229 „[Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo](#)“// Valstybės žinios. 2001, Nr.20-652.
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 15 d. nutarimas Nr. 1176 „[Dėl visuotinio kompiuterinio raštingumo programos](#) patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr.140-5124.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 2 d. nutarimas Nr. 935 „Dėl Lietuvos 2004-2006 metų bendrojo programavimo dokumento patvirtinimo“// Valstybės žinios. Nr. 88-3999.
14. Norkienė I. Elektroninių informacijos išteklių naudojimas// Informacijos mokslai, 2001 (19). P. 31-42.

15. Ritz A., Thom N. Viešoji vadyba. Inovaciniai viešojo sektoriaus valdymo metmenys: monografija. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2004.
16. Telksnys L. Lietuvos informacinės visuomenės kūrimosi uždaviniai// Informacinė visuomenė Lietuvoje: padėtis ir perspektyvos. LMA konferencija, 1999 lapkr.9.
17. Zalatorius J. Informacijos visuomenė ir mokymas// Informacijos mokslai, 2000 (13). P. 53–61.
18. Žmogaus socialinė raida: samprata ir tendencijos, JTVP/SPG, Vilnius, 1999.
19. Elektroninės valdžios (e – Valdžios) koncepcija. Projektas Nr. 5. (2001 04 20)// <http://www3.lrs.lt/owabin/owarepl/inter/owa/U0038182.doc> ; prisijungimo laikas: 2004-09-14.
20. ES struktūriniai fondai ir jų paramos planavimas Lietuvoje// <http://www.euroverslas.lt/popup2.php?ru>; prisijungimo laikas: 2004-01-21
21. Lisabonos strategija (2000 03 23/24)// <http://www.lsa.lt/ryšiai/tnaujienos/lisabona.htm> ; prisijungimo laikas: 2004-09 14.
22. Žmogaus socialinės raidos pranešimas // <http://www.un.lt/lit/socraida.htm> ; prisijungimo laikas: 2004-03-27.
23. Иванов В.Н., Патрушев В.И. Иновационные социальные технологии государственного и муниципального управления. – Москва, 2001.
24. Commission of the European Communities Brussels 28.3.2001 COM(2001)172 final „The eLearning Action Plan. Designing tomorrow’s education“.
25. Lifelong Learning Policy Development Brussels, December 2003 Implementing Lifelong Learning Strategies in Europe: Progress report on the follow-up to the 2002 Council resolution Reply to the Commission questionnaire ITALY// europa.eu.int/comm/education/policies/2010/lll_report/lll_sw_en.pdf; prisijungimo laikas: 2005-04-01.
26. HAMK eLearning Centre. In a nutshell// http://www.emokykla.lt/lt.php/tarptautinis_bendradarbiavimas/unesco_ir_kiti_projektai/54; prisijungimo laikas: 2005-05-13.
27. The European Parliament and The Council 5 December 2003. decision No. 2318/2003/EC „Decision of adopting a multiannual programme (2004 to 2006) for the effective integration of information and communication technologies (ICT) in education and training systems in Europe (eLearning Programme)“// Official Journal of the European Union EN. 2003, L345/16

28. The National strategy for education training and research in the informatikon society (1995)// <http://www.minedu.fi/julkaisut/information/englishU/welcome.html>; prisijungimo laikas: 2005-05-24.
29. The Social Inclusion Policy// <http://www.la-hq.org.uk/groups/csg/lfas.html>; prisijungimo laikas: 2005-04-01.
30. The Turkish ICT education experience// http://www.emokykla.lt/lt.php/tarptautinis_bendradarbiavimas/unesco_ir_kiti_projektai/54; prisijungimo laikas: 2005-05 13.
31. <http://kaišiadorys.lt/index.php?id=02>
32. <http://centras.puslapiai.lt/>

SANTRAUKA

Darbo tema: E.švietimo paslaugos skatinant socialinę raidą Kaišiadorių rajone.

Raktiniai žodžiai: e.švietimas, socialinė raida, nedarbas, švietimo sistema, informacinės komunikacinės technologijos, socialinė atskirtis, savivaldos lygmuo, viešosios interneto prieigos, nevyriausybinės organizacijos.

Visoje Europoje yra teikiamas ypatingas dėmesys elektroninių paslaugų kūrimui, teikimui bei plėtrai. Užsienio šalių patirtis rodo, jog e.švietimas įtakoja tiek socialinę raidą, tiek šalies ar atskiro regiono raidą, ekonominiu, kultūriniu bei kitais požiūriais.

Darbo tikslas - išanalizuoti teikiamų e.švietimo paslaugų daromą įtaką socialinei raidai savivaldos lygmenyje.

Remiantis įvairiais literatūros šaltiniais bei užsienio šalių patirtimi, teorinėje dalyje atskleidžiama, kokia e.švietimo paslaugų įtaka daroma šalies gyventojams, regionams, šalims. Analizuojama Kaišiadorių rajono švietimo sistema bei lyginama su Suomijos municipaliteto švietimo sistema, Kaišiadorių rajono socialinė padėtis. Išanalizavus bei palyginus regionus, jų pasiekimus e.švietimo srityje, galima teigti, jog skirtumai tikrai dideli, pagrindinės problemos tokios kaip: informacinių komunikacinių technologijų stoka, lėšų stoka, per mažas gyventojų informuotumas e.švietimo srityje, gyventojų poreikių nepaisymas ir pan. išryškėjo atlikus tyrimą.

Vienas iš problemų sprendimo būdų galėtų būti e.mokymo centro steigimas Kaišiadorių rajone, pritraukiant ES paramos fondų lėšas bei įtraukiant nevyriausybinės organizacijas, taip būtų greičiau įsigytos reikiamos priemonės bei pasiekti norimi rezultatai.

SUMMARY

Topic of work: Services of e-education, promotion of social development in Kaišiadorys District.

Key words: e-education, social development, unemployment, educational system, informational communication technologies, social exclusion (disjuncture), municipal level, public internet access, non-governmental organizations.

Throughout the Europe, special attention is paid to the development, provision and design of electronical services. Experience of foreign countries proposes that e-education plays a significant role both in social development and the development of country or its regions in economical, cultural and other aspects.

Goal of work: to analyze the influence of the provided services of e-education to the social development in the municipal level.

Basing on different sources of literature and the experience of foreign countries, the theoretical part of work reveals the influence of the provided services of e-education to the countries' population, to the regions and states. Educational system of Kaišiadorys District is analyzed and the social situation of Kaišiadorys District is compared to the municipal educational system of Finland. After analyzing and comparing the regions, their achievements in the field of e-education, one can state that after performing the research, the following differences, significant indeed, and the main problems, such as: lack of informational communication technologies, lack of funding, too low level of public information in the field of e-education, etc., became clear.

One of the problem solving methods might be the establishment of eLearning center in Kaišiadorys District by attracting the EU funding and involving the non-governmental organizations – this way, the necessary means could be obtained and the expected results achieved faster.

PRIEDAI

Moterys ir vyrai, dalyvaujantys darbo rinkoje, pagal išsilavinimą

1998 m.	Užimti gyventojai		Bedarbiai	
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Išsilavinimas				
Aukštasis	25,7	19,5	9,1	6,2
Aukštesnysis	28,0	20,3	24,3	16,3
Profesinis	15,8	28,4	23,9	32,3
Vidurinis	19,9	18,6	30,4	24,9
Devynmetis	7,1	9,1	10,8	15,8
Pradinis (neturi prad.)	3,5	4,1	1,5	4,4
1999 m.	Užimti gyventojai		Bedarbiai	
Išsilavinimas	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Aukštasis	26,3	18,6	6,5	3,7
Aukštesnysis	22,3	20,3	26,1	16,6
Profesinis	17,8	28,4	25,0	31,6
Vidurinis	21,4	18,6	29,1	27,9
Devynmetis	8,7	9,1	11,2	15,6
Pradinis (neturi prad.)	3,5	5,0	2,0	4,6
2000 m.	Užimti gyventojai		Bedarbiai	
Išsilavinimas	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Aukštasis	27,1	18,6	2,5	5,3
Aukštesnysis	26,8	22,5	26,4	16,3
Profesinis	18,5	26,9	25,3	29,5
Vidurinis	17,6	21,3	28,5	35,2
Devynmetis	6,9	6,2	13,6	12,3
Pradinis (neturi prad.)	3,1	4,5	3,4	2,4
2001 m.	Užimti gyventojai		Bedarbiai	
Išsilavinimas	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Aukštasis	23,1	16,7	3,1	1,8
Aukštesnysis	30,8	24,5	21,2	19,0
Profesinis	19,6	28,4	27,0	31,5
Vidurinis	18,5	18,5	27,6	29,4
Devynmetis	6,3	7,4	17,2	16,6
Pradinis (neturi prad.)	2,7	4,5	3,9	1 priedo tęsinys
2002 m.	Užimti gyventojai		Bedarbiai	
Išsilavinimas	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Aukštasis	25,1	18,8	4,1	2,7
Aukštesnysis	31,5	25,7	22,8	20,1

Profesinis	17,3	26,8	25,0	28,4
Vidurinis	17,7	18,9	24,6	30,6
Devynmetis	6,3	5,4	19,4	16,6
Pradinis (neturi prad.)	2,1	1,0	4,1	1,6

2003 m. I ketv.	Užimti gyventojai		Bedarbiai	
	Moterys	Vyrai	Moterys	Vyrai
Išsilavinimas				
Aukštasis	23,1	19,3	4,1	1,8
Aukštesnysis	32,4	21,1	21,9	19,0
Profesinis	17,2	20,7	25,0	31,5
Vidurinis	16,0	14,6	20,7	29,4
Devynmetis	7,8	21,3	22,9	16,6
Pradinis (neturi prad.)	3,5	3,0	5,4	1,7

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETO

ANKETA

Elektroninio švietimo paslaugos skatinant socialinę raidą

Gerb. respondente,

Apklauso tikslas – išanalizuoti teikiamų elektroninio švietimo paslaugų įtaką socialinei raidai, paslaugų teikimo plėtros galimybes, poreikius.

Kadangi apklauso duomenys bus naudojami informacijos tiekimo gerinimui, Jūsų nuomonė yra labai svarbi. Visa šiame tyrime surinkta informacija bus nagrinėjama neminint Jūsų pavardės. Tyrimo rezultatai bus apibendrinti ir naudojami tik moksliniame tiriamajame darbe.

Prašome atidžiai perskaityti kiekvieną klausimą ir jo atsakymus, kurie labiausiai Jums tinka pažymėkite Ten, kur yra naudojamas , teisingą atsakymą žymėkite x. Kai kuriuose klausimuose, kur nurodyta galite pažymėti kelis atsakymus.

1. **Ar visi rajono gyventojai turi lygias galimybes naudotis internetu?**
  - taip
  - neturiu nuomonės
  - ne

2. **Ar Jūs turite galimybę naudotis internetu? (Žymėkite visus tinkamus atsakymus)**
  - darbe
  - namie
  - Kitur .....

3. **Ar daug laiko per savaitę Jūs praleidžiate internete?**
  - daugiau nei 10 valandų
  - iki 10 valandų
  - tik retkarčiais atsitiktinai panaršau
  - internetu nesinaudoju

4. **Jei ne visi rajono gyventojai turi lygias galimybes naudotis internetu, tai nurodykite pagrindines priežastis, nulemiančias esančią situaciją. (Žymėkite visus tinkamus atsakymus)**
  - trūksta kompiuterinės įrangos
  - trūksta viešųjų interneto prieigų
  - mažas gyventojų susidomėjimas
  - gyventojams trūksta lėšų naudotis internetu
  - nepakankamas gyventojų kompiuterinis raštingumas
  - nepakankamas gyventojų informuotumas apie interneto galimybes
  - Kita .....

2 priedo tęsinys

5. **Kokiu tikslu gyventojai dažniausiai naudojami internetu?** (Žymėkite visus tinkamus atsakymus)
- elektroninio pašto paslaugai
  - spaudos, publikacijų, elektroninių knygų paieškai ir skaitymui
  - darbo tikslams
  - mokymuisi
  - mokesčių mokėjimams
  - laisvalaikiui praleisti
- Kita .....

6. **Kokioms socialinėms grupėms elektroninio švietimo paslaugos būtų reikalingiausios?** (Žymėkite visus tinkamus atsakymus)
- mokiniam
  - bedarbiams
  - dirbantiems
  - neįgaliesiems
  - turintiems mažas pajamas
  - turintiems vidutines pajamas
- Kita .....

7. **Įvertinkite gyventojų kompiuterinį raštingumą dešimtbalėje sistemoje (1-labai blogas, 5-patenkinamas, 10-puikus).**
- 1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

8. **Ar Jūsų vietovėje, kur Jūs dirbate buvo organizuoti kompiuterinio raštingumo kursai?**
- taip   ne

9. **Kokius su švietimu susijusius tinklapius dažniausiai lankote?**

10. **Ar Jūsų vietovėje šiuo metu yra vykdomi projektai elektroninio švietimo srityje?**
- taip   ne

11. **Ar švietimo klausimai savivaldybės tinklapyje atspindimi pakankamai?** (Žymėkite tik vieną langelį)
- pilnai atspindimi
  - trūksta kai kurių sričių informacijos
  - visiškai neatspindimi
  - neturiu nuomonės

12. **Ar internetu teikiamos švietimo paslaugos, yra aktualios, Jūsų vietovėje?**
- taip
- neturiu nuomonės

ne

13. Įvertinkite savivaldybės veiklą elektroninio švietimo srityje.

Teiginys	Vertinimas				
	Visiškai sutinku	Sutinku	Neturiu nuomonės	Nesutinku	Visai nesutinku
Savivaldybė teikia pakankamai informacijos apie teikiamas e.švietimo paslaugas	☐	☐	☐	☐	☐
Gyventojams yra teikiama pakankamai e.švietimo paslaugų	☐	☐	☐	☐	☐
Savivaldybė skiria pakankamai lėšų organizuoti e.švietimo paslaugų teikimą	☐	☐	☐	☐	☐
Savivaldybė turėtų skatinti mokymo įstaigų prisijungimą prie švietimo portalo	☐	☐	☐	☐	☐
E.švietimo paslaugų kokybė tiesiogiai įtakoja rajono socialinę raidą	☐	☐	☐	☐	☐
E.švietimo paslaugomis gali naudotis kiekvienas rajono gyventojas	☐	☐	☐	☐	☐

14. Pažymėkite, kokios paslaugos turėtų būti įdiegtos savivaldybėje: (Žymėkite visus tinkamus atsakymus)

- pareiškimų priimti mokytis apdorojimas
- paskolų studijoms forminimas
- dokumentų valdymo sistemos taikymas
- elektroninių leidinių publikavimo sistemos paslaugos
- virtualios bibliotekos paslaugos
- virtualios bendrijos
- informacijos paieška
- forumai (diskusijos)
- naujienos
- naujienų prenumerata el.paštu. Dažnai užduodami klausimai
- konsultavimasis internetu
- testavimo įrankių kūrimo paslaugos. Reklamos įkėlimas

Kita .....

15. Pažymėkite, kokie paslaugų teikimo lygiai būtų priimtinausi/naudingiausi gyventojams:

- informacijos publikavimas
- dokumentų gavimas internetu (formų parsisiuntimas internetu, užpildymas ir nusiuntimas žemės paštu, faksu, pristatymas asmeniškai)
- dviejų krypčių interaktyvumas (elektroniniu būdu galima ne tik gauti formas, bet ir pateikti užpildytas paraiškas, informaciją institucijoms)
- transakcijos (reiškia pilną aptarnavimą, apimantį formų pateikimą ir apmokėjimą, jeigu reikalinga).

16. Gyventojų galimybė naudotis įvairiomis elektroninio švietimo paslaugomis:

(Žymėkite visus tinkamus atsakymus)

- sumažintų gyventojų nedarbą
- suteiktų gyventojams galimybę kelti kvalifikaciją, persikvalifikuoti
- sutaupytų laiko ir materialinių išteklių
- mažintų „protų nutekėjimo“ procesą

2 priedo tęsinys

- socialiai atskirtoms grupėms sudarytų galimybę greičiau integruotis į visuomenę, darbo rinką
- skatintų bendradarbiavimą tarp regionų
- Kita .....

17. Ar gautos lėšos iš ES struktūrinių fondų, paskatintų e.švietimo paslaugų teikimo plėtrą, paslaugų spektrą?

- taip
- galbūt
- ne
- nesusimąščiau apie tai

18. Ar Jūs naudojotės/naudotumėtės e.švietimo teikiamomis paslaugomis?

- taip
- ne

19. Prašome nurodyti Jūsų miestą, miestelį, gyvenvietę

---

20. Jūsų gyvenamosios vietovės dydis:

- per 30 tūkst. gyventojų
- 15-30 tūkst. gyventojų
- 2-15 tūkst. gyventojų
- iki 2000 gyventojų

21. Pažymėkite savo veiklos sritį:

☐ IT specialistas	☐ Pedagogas	☐ Valdžios institucijos darbuotojas	☐ Kita (rašykite)
--	------------------------------------	--	--

Dėkojame už atsakymus

Ši anketa parengta Mykolo Romerio universiteto studentės Auksės Rudauskaitės, socialinės statistikos anketos pagrindu.

SANTRUMPOS

ES – Europos Sąjunga

ESF – Europos socialinis fondas

IT – informacinės technologijos

IKT – informacinės komunikacinės technologijos

E.švietimas – elektroninis švietimas

HAMK - Häme Polytechnic

LRS – Lietuvos Respublikos Seimas

LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė

ŠMM – Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija

SADM - Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

BPD – Bendrasis programavimo dokumentas

NVO – nevyriausybinės organizacijos

Magistro baigiamasis darbas baigtas 2005 m. gruodžio mėn. 16 d.

Magistrantė

Auksė Rudauskaitė